

Anton Paulik

Anton Paulik

NA POLCESTE

Zápisky hovorca

Budapešť – 2020

PUBLIKÁCIA PARLAMENTNÉHO
HOVORCU SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Za vydanie zodpovedá:
Anton Paulik

Redaktor:
Imrich Fuhl

Príprava do tlače:
Martin Kraszlán

Fotografie:
Archív týždenníka Slovákov v Maďarsku (Ludové noviny)
a jeho domovskej stránky (luno.hu)
Archív slovenského portálu v Maďarsku oslovma.hu
Ferenc Sütő

ISBN 978-615-6014-20-7

Tlač:
Croatica Nonprofit Kft.
Zodpovedný vedúci: Csaba Horváth

Obsah

Úvodom	7
Anton Paulík 2. júla 2018 vystúpil v Národnom zhromaždení s prihovorom o význame slovanských vierozvestcov svätého Cyrila a svätého Metoda	11
Prvé mesiace práce v parlamente	15
O metódach spolupráce medzi členmi Výboru národností	18
O školstve a o zahraničných návštevách	21
O prípravách štipendijného systému pre nastávajúcích národnostných pedagógov	24
Po Štefanovi Lamim pomenovali kultúrny dom	27
O prípravách zasadnutia slovensko-maďarskej medzivládnej komisie pre menšinové otázky	30
O prijatí mojich zápiskov čitateľmi	33
Koniec roka bohatý na podujatia	36
O začiatkoch mojich stránkových hodín	40
Úvahy o smerovaní novely národnostného zákona	43
O prvom stretnutí s novým generálnym konzulom Slovenska	46
O začiatku jarného zasadnutia parlamentu	49
Dve hlásenia o stave národností v Maďarsku pred výborom	52
O možnosti rozšírenia štipendijného systému pre národnostných študentov	55
O činnosti Maďarsko-čínskej skupiny priateľstva v parlamente	58
O návšteve u primátora mesta Békešská Čaba a u riaditeľky tamojšej slovenskej školy	62
O informačných stretnutiach k národnostným voľbám	66
O významných výročiach	69
O prípravách rozpočtu na rok 2020	72
O menších zmenách v procese volieb do národnostných samospráv	75
Modifikačné návrhy Výboru národností k budúročnému rozpočtu a k školskému zákonu	78

O Dni Slovákov v Maďarsku a o návšteve novej prezidentky Slovenskej republiky	81
Na margo mojej účasti na letných stretnutiach	84
Po návšteve u Slovákov vo Vojvodine	87
O programoch z konca leta 2019	90
O predvolebných aktivitách našej komunity	93
Končí sa volebné obdobie národnostných samospráv	96
O „večne zelenej“ téme modifikácie národnostného zákona	99
Jesenné programy tesne po národnostných voľbách	102
O prvej návšteve slovenských detí v budove Parlamentu	105
O starnutí a o otázkach vysokého školstva	108
O stretnutí s predsedami v októbri zvolených slovenských samospráv v parlamente	111
V krátkosti o záujme čitateľov o moje zápisky	114
O prípravách národnostného výboru na jarné zasadnutie parlamentu	117
O skúsenostiach minuloročných národnostných volieb	120
O pracovnom programe nášho výboru na rok 2020	123
O zaujímavých programoch v Békešskej Čabe	126
O zmene obsahu Celoštátnych základných učebných osnov	129
O začiatkoch pandémie spôsobenej vírusom Covid-19	132
O obmedzeniach v práci parlamentu počas pandémie	135
O termíne maturít a o zmene právneho zaradenia pracovníkov kultúrnych inštitúcií	138
O finalizovaní návrhu novely národnostného zákona	141
O pandemiou vynútených zmenách v rozpočte národnostných samospráv a organizácií	144
O vládou predloženom návrhu budúročného rozpočtu	147
O odhlasovaní modifikácie národnostného zákona	150

Dátumy za jednotlivými zápiskami označujú ich pôvodné publikovanie na slovenskej domovskej stránke luno.hu.

Úvodom

Inštitúcia národnostného hovorcu je pomerne mladá. Vytvoril ju obnovený národnostný zákon koncom roku 2011. Prvýkrát sme mohli hlasovať za slovenskú národnostnú listinu v parlamentných voľbách roku 2014. V zmysle zákona hovorcom sa stáva osoba, ktorá vedie národnostnú listinu celoštátnej národnostnej samosprávy.

V našom prípade teda slovenskú národnostnú kandidačnú listinu zostavila už dvakrát Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku. Pri prvej príležitosti zvolili členovia Valného zhromaždenia na čelo listiny vtedajšieho predsedu CSSM Jána Fuzika, ktorý potom, ako sa dostal do parlamentu ako národnostný hovorca Slovákov v Maďarsku, sa zároveň stal aj prvým predsedom nového Výboru národností v Maďarsku. Jeho činnosť bola verejná, príhovory, iniciatívy hovorcov a výboru sme mohli čítať na domovskej stránke parlamentu.

Práve preto som s prekvapením zistil, keď som koncom roku 2017 mal možnosť navštíviť takmer všetky regióny našej krajiny obývané Slovákami, že ľudia prakticky nepoznajú rozdiel medzi činnosťou CSSM a prácou parlamentného hovorcu. Napriek tomu, že slovenské médiá v Maďarsku sa aj v minulom volebnom období pomerne pravidelne zaoberali aktivitou nášho parlamentného hovorcu, ani ich čitateľom, divákom či poslucháčom nebolo jasné, aké sú úlohy národnostného hovorcu a aké možnosti má na ovplyvňovanie, či iniciovanie zmien v živote našej národnosti.

Keďže v spomenutom období sa už formovala možnosť, že v nasledujúcom volebnom cykle môžem vystriedať aktuálneho hovorcu Slovákov v Maďarsku, predsavzal som si, že ak sa tak

stane, budem pravidelne informovať verejnosť o dianí v parlamente, o činnosti národnostného výboru a o svojich iniciatívach v rámci mojej parlamentnej práce i mimo nej.

Po voľbách roku 2018 som preto vyhľadal šéfredaktorku Ľudových novín, aby sme našli rámec pre moje pravidelné príspevky do nášho týždenníka, a dohodol som sa s predsedníčkou CSSM, že podľa možnosti sa budem snažiť zúčastňovať sa na všetkých zasadnutiach Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

Takto začali dvojtyždenné vychádzať moje zápisky na stránkach Ľudových novín, ako aj na internetovej domovskej stránke luno.hu. Neskôršie, na základe reakcií čitateľov, som ich sprístupnil aj na domovskej stránke oslovma.hu, kde ich už uverejňovali aj v maďarskom preklade. Vo svojich príspevkoch sa snažím stručne písať o všetkom, čo z pohľadu našej národnosti pokladám za dôležité v práci parlamentu a občas si dovoľujem písať aj kratšie úvahy, týkajúce sa stavu, postavenia Slovákov v Maďarsku, či aj spolupráce s predstaviteľmi a inštitúciami Slovenskej republiky.

Mandát parlamentného hovorcu Slovákov v Maďarsku som prevzal 8. mája 2018. Prvé moje zápisky boli uverejnené v 40. čísle Ľudových novín, 30. septembra 2018. Doteraz som do nášho týždenníka napísal 46 príspevkov. Tieto moje krátke texty od začiatku mali a majú pomerne dobrý ohlas v kruhu čitateľov a práve preto som sa rozhodol vydať ich aj v osobitnej publikácii. Okrem toho, aby som poskytol čitateľom možnosť znovu si ich prečítať aj súvisle, pokladám za nemenej dôležité, aby som umožnil akési hodnotenie uplynulého obdobia tak záujemcom o túto tematiku, ako aj sebe, keď v máji tohto roku som bol na polceste, teda v polovici súčasného volebného obdobia, čo som tiež pokladal

za vhodný termín na pohľad nazad. Tak som si aj ja znovu prečítal svoje zápisky a zostavil som z nich túto útlú knižku.

Keď som však prelistoval čísla Ľudových novín do mája 2020, zistil som, že keby som svoju knihu dokončil presne na polčase, nemohol by som do nej zaradiť dokončenie snád' najdôležitejšieho procesu tohto volebného obdobia, novely národnostného zákona. Preto som sa rozhodol uzavrieť tento zväzok posledným plenárnym zasadnutím jarného cyklu parlamentu, keď bola prijatá doteraz najobširnejšia modifikácia zákona číslo CLXXIX z roku 2011 o právach národností. Myslím si, že týmto som neuzavrel iba prvú polovicu môjho pôsobenia v parlamente, ale svoje zápisky som dokončil veľmi dôležitou udalosťou, ktorá asi na ďalšie roky určuje možnosti ďalšieho vývoja našej komunity.

Odporúčam vám teda prečítať si túto publikáciu vo viere, že jej obsah zaujme nielen tých, ktorí si moje príspevky už raz prečítali na stránkach našich médií, ale možno aj tých, ktorí ich doteraz nepoznali.

Anton Paulik

**Anton Paulik 2. júla 2018 vystúpil v Národnom
zhromaždení s príhovorom**

O význame slovanských vierozvestcov svätého Cyrila a svätého Metoda

Vážený pán predseda, vážené panie poslankyne, vážení páni poslanci!

Predovšetkým mi dovoľte, aby som vyjadril svoju radosť z toho, že v Dolnej snemovni maďarského parlamentu znovu môže znieť aj slovenské slovo. Teší ma táto možnosť. Svojím príhovorom chcem pripomenúť najväčší sviatok Slovákov v Maďarsku, ktorý je spojený s pamätným dňom svätého Cyrila a svätého Metoda.

Svojím príhovorom mimo programu dnešnej schôdze rád by som si uctil dvoch spolupatrónov Európy, svätého Cyrila a svätého Metoda. Dnes, keď často spomíname kresťanské korene Európy, respektíve národov Karpatskej kotliny, myslím si, že nie je od veci pripomenúť si aj to, že na území našej vlasti šírenie a inštitucionalizácia kresťanskej viery sa nezačali pokrstením svätého Štefana.

„Náš ľud je pokrstený, predsa nemá učiteľa. Nerozumieme gréckemu ani latinskému jazyku... Nepoznáme ani písmená, ani ich význam, preto pošlite k nám učiteľov, ktorí nás budú učiť slovám svätého písma a ich významu.“ Týmito slovami sa obrátil

veľkomoravský knieža Rastislav v druhej polovici deviateho storočia k vtedajšiemu panovníkovi Byzancie Michalovi III. Keď sa potom Michal III. rozhodol vyhovieť žiadosti veľkomoravského vládcu, tou najlepšou voľbou boli dvaja bratia, Konštantín-Cyril a Metod. Ako misionári už pôsobili medzi Chazarmi, kde dokázali svoje schopnosti a počas svojho pobytu našli aj sväté relikvie pápeža – mučeníka svätého Klimenta. Popritom obaja výborne ovládali jazyk Slovanov žijúcich okolo Solúna.

Dvaja misionári a ich sprievod prišli na územie Veľkomoravskej ríše v roku 863. Neprichádzali s prázdnyimi rukami. Priniesli so sebou liturgické texty východného obradu preložené z gréčtiny do jazyka Slovanov, tiež preložené časti Biblie, ako aj novú slovan-skú abecedu – takzvanú hlaholiku, ktorú na základe gréckych a hebrejských písmen zostavil tiež svätý Konštantín.

Podľa zhodného názoru historikov slovanské národy žijúce vo východnej a juhovýchodnej časti Európy síce nehovorili úplne totožným jazykom, avšak rovnako sa zhodujú v tom, že slovanské kmene žijúce v rôznych regiónoch bezproblémovo si rozumeli vo vzájomnej komunikácii. V podstate tomu možno ďakovať za to, že slovanské národnosti žijúce na území našej vlasti – ako aj susediace slovanské národy – si rovnako spájajú prítomnosť slovanského písomníctva v Panónii, respektíve vo svojich materských štátoch, práve s týmito dvomi misionármi. K dvom solúnskym bratom sa viaže popri vytvorení základov písomníctva v jazyku Slovanov a rozšírení liturgie v tomto jazyku aj založenie prvej školy vychovávajúcej budúcich kňazov na území dnešného Zalău.

Dvaja bratia prerušiac misijnú činnosť vo Veľkomoravskej ríši v roku 867 odišli do Ríma, aby vyvrátili útoky v našom regióne aktívnych franských misionárov a aby požiadali pápeža Hadriána II. o odobrenie používania staroslovienčiny ako liturgického jazyka.

Na cestu si zobrali so sebou aj relikvie svätého Klimenta. Možno práve vďaka tomu získali podporu pápeža, ktorý po smrti svätého Cyrila, ku ktorej došlo v Ríme, nabádal Metoda vrátiť sa do Veľkomoravskej ríše a pokračovať vo svojej činnosti v okolí Nitry. Na potvrdenie svojej podpory nielenže povolil používať staroslovienčinu ako liturgický jazyk, ale vymenoval Metoda za arcibiskupa.

Po Metodovej smrti roku 885 jeho žiakov franskí misionári vyhnali z Karpatskej kotliny, oni potom pokračovali v činnosti

začatej svätým Cyrilom a svätým Metodom, respektíve šírili ich učenie v Bulharsku, na území Čiech a na juhu Poľska. Slovan- ský, alebo ako ho dnes spomíname starosloviensky jazyk vďaka vlastnej abecede a aktívnemu používaniu v cirkevnom živote sa začal rozvíjať, a nadnes veľká časť obyvateľov Európy hovorí nie- ktorým z neho vyvinutým slovanským jazykom.

Úcta svätého Cyrila a svätého Metoda v kruhu slovanských náro- dov Uhorska prežila zmätok sťahovania národov, ako aj znovuzor- ganizovanie katolíckej cirkvi svätým Štefanom a je dodnes žijúcou tradíciou. Od nich si odvíjame svoje kresťanské korene a z hlaho- liky počítame vývoj písomníctva v našom materinskom jazyku. Práve preto sa Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samo- správy krátko po svojom založení rozhodlo ustanoviť za najväčší sviatok našej národnosti pamätný deň dvoch solúnskych bratov.

Slováci v Maďarsku od roku 1996 oslavujú v prvú júlovú sobo- tu Deň Slovákov v Maďarsku – tento rok práve v Békešskej Čabe, ktorá si pripomína 300. výročie svojho znovuosídlenia. V rámci sviatku si rok čo rok uctievať dvoch svätcov, ktorých pápež Ján Pavol II. v decembri roku 1980 ustanovil za spolupatrónov Európy.

V pamätnom parku svätého Cyrila a svätého Metoda pri Zala- váre, kde im aj Bulhari a Slovinci postavili pamätníky, Slovenská samospráva Budapešti inštalovala bronzové súsošie dvoch svät- cov. Maďarský vojenský ordinariát a Ordinariát Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky tu už ôsmy rok orga- nizujú spomienkovú slávnosť na počesť svätého Cyrila a Metoda. Spolupatróni Európy teda dodnes napomáhajú pestovanie ducha porozumenia medzi dvoma národmi, medzi Slovákami a Maďarmi, ale aj v širšom zmysle – medzi Maďarmi a okolitými slovanskými národmi.

Prvé mesiace práce v parlamente

Na prvom zasadnutí členovia Výboru národností v Maďarsku, čiže poslanec nemeckej národnosti a hovorcovia ostatných 12 národností, mali možnosť spoznať členov nastávajúcej vlády, ktorí sa budú v tomto volebnom cykle starať o národnostnú tematiku. Novým ministrom, zodpovedným okrem iných tém aj za našu oblasť, bude vicepremiér Zsolt Semjén, ako štátny tajomník naďalej pracuje na tomto poli Miklós Soltész, jeho zástupcom bude Dr. Zoltán Fürjes. Po rozhovore s nimi výbor odsúhlasil ich vymenovanie.

Prvý návrh, ktorý sme prerokovali vo výbore, bol návrh novely volebného zákona. Obsahoval opatrenia, ktoré majú obmedziť zneužívanie čerpania štátnej dotácie v predvolebnej kampani. Návrhy sa národnostných volieb netýkali, takže sme len konštatovali, že národnostný výbor súhlasí s návrhom vlády. V tých dňoch predložené protimigračné zákony sa nás, predstaviteľov národností, priamo tiež netýkajú, takže okrem toho, že naša komisia brala na vedomie znenie návrhu zákonov, sme sa k nim nevyjadřili.

Inak treťou nosnou témou posledných týždňov jarného cyklu bol návrh rozpočtového zákona na rok 2019. Keďže tento zákon

každý rok vo veľkej miere ovplyvňuje možnosti činnosti národnostných inštitúcií, národnostných samospráv a organizácií, aj náš výbor venoval mimoriadnu pozornosť textu prvého znenia návrhu. Aby sme sformulovali svoje pozmeňujúce návrhy k tomuto zákonu, zasadali sme dvakrát formálne a došlo k viacerým neformálnym rozhovorom medzi niektorými členmi komisie. Neskôr sme svoje návrhy prerokovali aj s predstaviteľmi jednotlivých frakcií parlamentu a s vedením Ministerstva financií.

Napokon sa nám podarilo pri národnostných položkách rozpočtového zákona na rok 2019 celkovo dosiahnuť zvýšenie o 45%, čo znamená, že napríklad finančný rámec slúžiaci na obnovu a rozvoj infraštruktúry centrálnych národnostných inštitúcií

túcií vzrástol o 27%, avšak rámec podpory na obnovu inštitúcií miestnych národnostných samospráv vzrástol až o 400%. Koniec koncov všetky ostatné položky slúžiace na národnostné účely narastú aj v nasledujúcom roku.

Na základe dosiahnutého zvýšenia si myslím, že národnostný výbor v období prípravy rozpočtového zákona statočne obstál, so svojimi pozmeňujúcimi návrhmi sme dosiahli, aby sa financovanie národnostných aktivít aj v budúcom roku blížilo k optimálnej úrovni.

Začiatkom júla došlo aj k môjmu prvému samostatnému vystúpeniu na pôde parlamentu, keď v súvislosti s Dňom Slovákov v Maďarsku som sa prihovril plénu pod titulom Svätý Cyril a Metod a kresťanské korene Slovanov v Karpatskej kotline. Celý text príhovoru v slovenčine aj v maďarčine bol uverejnený na internete, môžete si ho prečítať na webových stránkach oslovma.hu a luno.hu.

30. septembra 2018

O metódach spolupráce medzi členmi Výboru národností

Bol by som rád, keby si čitatelia ľudových novín aj na základe mojich zápiskov mohli vytvoriť čo najreálnejší obraz o dianí v Národnom zhromaždení, alebo, a predovšetkým, o dianí vo Výbore národností v Maďarsku.

Práca vo výbore určuje aj úspešnosť celkovej našej činnosti. Totiž podľa platných predpisov, okrem nemeckého poslanca Imreho Rittera, my, ostatní hovorcovia, máme možnosť predkladať svoje návrhy, pozmeňujúce návrhy k otvoreným zákonom, čiže zákonom, ktoré sú na programe aktuálneho zasadnutia, len v prípade, ak o dôležitosti našej samostatnej iniciatívy presvedčíme najprv svojich kolegov, členov Výboru národností.

V niektorých prípadoch presvedčiť hovorcov ostatných národností o výhodách niektorých návrhov pre ich komunitu je ťažké. Veď trinásť národností v Maďarsku sa odlišuje nielen svojou početnosťou, ale aj svojou organizovanosťou, či existenciou inštitúcií. Okrem toho, tí členovia výboru, ktorí v ňom pracovali aj v predchádzajúcom cykle, už majú svoje skúsenosti, ako sa dá rokovať s predstaviteľmi frakcií politických strán zastúpených

v parlamente, a ktoré otázky už boli predložené na neformálnych konzultáciách s nimi a boli pre niečo zamietnuté.

Neformálne konzultácie spomínam preto, lebo zápisnice všetkých formálnych rokovaní sú prístupné na internete, takže keď sa pripravujeme na zasadnutie výboru, máme možnosť si prečítať zápisnice z minulého cyklu, a nie vždy si tam nájdeme písomnú zmienku o osude tej-ktorej otázky, o ktorej sme prípadne už ústne viackrát debatovali, avšak formálne nevidieť, že by bola niekedy dávnejšie predložená riadne zvoleným poslancom.

Aby som bol konkrétnejší: Stalo sa, že pred prerokovaním budúročného rozpočtu bol predložený pred parlament aj zákon, ktorý každoročne pripravuje terén pre aktuálny návrh rozpočtu

a obyčajne obsahuje okrem iného aj návrhy na modifikáciu pravidiel hospodárenia na daný rok. Medzi takéto pravidlá hospodárenia patria aj predpisy, vzťahujúce sa na vyúčtovania podpôr z ústredného rozpočtu. Ako vieme, podpory pre naše organizácie a samosprávy patria medzi tie, ktoré podliehajú veľmi prísnyim pravidlám pri vyúčtovaní, ktoré už roky sťažujú život predsedov slovenských organizácií a samospráv. Sú však aj také podpory, ktoré majú z tohto hľadiska výnimku, a ich vyúčtovanie je podstatne jednoduchšie, ako je to v našom prípade. Takéto výnimky sú vo väčšine prípadov zaradené pod Úrad premiéra, čiže pod ministerstvo, ktoré od tohto roku vykonáva vládne úlohy súvisiace aj s národnosťami. No a práve preto sme sa s ďalším hovorcom rozhodli, že predložíme návrh na udelenie takejto výnimky aj pre národnostné podpory. Neprešlo to cez výbor s odôvodnením, že už o tom rokoval v predchádzajúcich rokoch, a Ministerstvo národného hospodárstva návrh neprijalo. Vraj musíme pripraviť osobitný návrh tak, aby bol dostatočný čas na rokovania s frakciami politických strán a s predstaviteľmi ministerstiev.

Nuž, takto sme dopadli, avšak verím, že najneskôr začiatkom budúceho roka vypracujeme aj osobitný návrh, aby sme uľahčili život všetkým národnostným samosprávam.

14. októbra 2018

O školstve a o zahraničných návštevách

Mali sme rušné dni. Okrem každodenného zasadania prišlo niekoľko návštev z medzinárodných organizácií a nakopili sa aj iné programy.

Minulý týždeň sa dostala pred plénum parlamentu iniciatíva Rusov a Sikulov o ich zaradenie medzi zákonom uznané národnosti. Členovia nášho výboru mali výhrady voči obom iniciatívam, avšak napokon aj poslanci parlamentu sa rozhodli na základe stanoviska Maďarskej akadémie vied odmietnuť obe.

Výbor národností v Maďarsku na základe už prijatého budúcoročného rozpočtového zákona vypracoval vlastný modifikačný návrh k školskému zákonu, ktorý sa týka zvýšenia národnostného príplatku učiteľov, ktorí svoje predmety učia v národnostnom jazyku, respektíve pre učiteľky materských škôl, ktoré takisto vychovávajú svojich zverencov v jazyku menšín. Podľa predbežných konzultácií by mali návrh podporiť všetky parlamentné frakcie. Keďže navrhované zvýšenie je oproti minuloročnému príplatku o 100 percent, myslím si, že naši pedagógovia sa potešia.

Na poslednom zasadnutí náš výbor privítal námestníka štátneho tajomníka Zoltána Maruzsu, ktorý zodpovedá za verejné školstvo, a predsedníčku štátneho prevádzkovateľa škôl Klebelsbergovho centra Gabrielu Hajnalovú. Informovali nás o priebehu začiatku školského roka, o aktuálnom stave školstva a o plánoch na tento školský rok. Boli presvedčiví, avšak napriek tomu sme im pripomenuli niektoré problematické body, týkajúce sa spolupráce so školskými obvodmi a vydávania učebníc. Sľúbili riešenia, a od pani predsedníčky sme dostali aj prísľub, že v záujme operatívneho riešenia problémov súvisiacich s národnostným školstvom, vo všetkých školských obvodoch vymenujú pracovníka, ktorý bude zodpovedný za národnostné školy.

Mali sme aj dve medzinárodné návštevy. Do Maďarska prišla skupina expertov zodpovedných za implementáciu európskej Charty regionálnych alebo menšinových jazykov, ktorá nás pozvala na rozhovor. Otázky odborníkov sa týkali možnosti používania

jazykov národností v školstve, spoločenskom živote, na úradoch a pred súdmi. Keďže správa, ktorú teraz kontrolujú, je v poradí už siedma, veľa nových vecí sa nedozvedeli ani od nás a myslím si, že ani od ostatných partnerov.

Druhé medzinárodné stretnutie prebiehalo s členskými organizáciami Slovanskej sekcie Federatívnej únie európskych národností – anglickou skratkou FUEN. Hostiteľom bola Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku a prvú časť svojho seminára mali v budove Parlamentu. Seminára sa zúčastnil aj predseda nášho výboru a predstavitelia 10 národností z Maďarska. V rámci svojho programu členovia sekcie navštívili budapešťiansku slovenskú školu, Dabaš a Mlynky.

Okrem účasti na týchto udalostiach som otvoril výstavu v Mlynkoch, pripravenú v spolupráci s Ústavom kultúry Slovákov v Maďarsku pri príležitosti 70. výročia výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. Takto aj naši hostia z 10 európskych krajín mali možnosť zoznámiť sa s touto historickou udalosťou.

28. októbra 2018

O pripravách štipendijného systému pre nastávajúcich národnostných pedagógov

Názory členov Výboru národností sú vo viacerých otázkach odlišné, niekedy aj protichodné. Avšak všetci súhlasíme s tým, že pre národnosti v Maďarsku je bytostne dôležité, aby naše školstvo malo priestor na postupný rozvoj, aby boli pre neho zabezpečené čo najlepšie finančné a organizačné podmienky. Práve preto hovorcovia tak sústredene sledujú pomerne časté zmeny, ktoré sa na tomto poli uskutočňujú.

Minulý rok, a aj začiatkom tohto roka, členovia Výboru národností v Maďarsku a predstavitelia celoštátnych samospráv jednotlivých národností hľadali možnosť, ako spopularizovať medzi mladými povolanie národnostného učiteľa. Veď každá národnosť zápasí s problémom nedostatku učiteľov tak v materských, ako aj na základných či stredných školách. My, Slováci, aj v minulom, aj v tomto roku sme sa zúčastnili týchto debát aktívne, jednak preto, lebo už bezprostredne pociťujeme nedostatok učiteľov, ale aj preto, lebo v minulom roku prijala Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku svoju školskú koncepciu, v ktorej záležitosť chýbajúcich učiteľov je tiež podrobne rozpracovaná.

Výbor národností ako riešenie nedostatku učiteliek materských škôl navrhol založiť štipendium pre poslucháčky vysokoškolských katedier, na ktorých sa školía nastávajúce učiteľky pre národnostné materské školy. I keď táto záležitosť sa netýka všetkých, veď niektoré národnosti nemajú ani len jednu materskú školu, v tejto otázke členovia výboru hlasovali jednohlasne. Čo sa týka obsahu štipendijného systému, tam boli síce pomerne hlasné a silné hádky, avšak napokon sa stalo, že minulý týždeň predseda výboru a parlamentný poslanec za nemeckú národnosť Imre Ritter a predstavitelia Ministerstva ľudských zdrojov sa dohodli, že v prvom roku štipendium bude poskytnuté pre poslucháčky prvého ročníka národnostných katedier, kde školía učiteľky pre materské školy. V prvom polroku všetky poslucháčky by mali dostať štipendium, len musia prijať podmienky a podpísať o podpore zmluvu s Celoštátnou samosprávou Nemcov v Maďarsku, ktorá na základe dohody poskytuje organizačné pozadie pre celý štipendijný systém. Od druhého polroku sa však má štipendium poskytovať na základe prospechu študenta.

Pri príprave tohto systému sme narazili na problém. V súčasnosti neexistuje zoznam, ktorý by na základe jednoduchého vyhľadávania ukázal, koľko poslucháčov študuje na danom odbore v celej krajine, koľko študentov má v danom roku ukončiť štúdium, koľkí z nich sa uchádzali o zamestnanie v našich materských školách, koľko učieliek pracuje ako slovenská národnostná učiteľka, aký je počet chýbajúcich učieliek celkovo, alebo koľko z nich pracuje bez potrebného vzdelania. A práve preto sme čakali s mimoriadnym záujmom návrh zákona, ktorý nesie názov o školskej evidencii. Návrh zákona by mal spojiť všetky evidencie, ktoré doteraz zbierali údaje o nás v systéme školstva samostatne, od materských škôl po získanie vysokoškolského diplomu. Avšak

keď sme dostali text návrhu zistili sme, že ani v zákone uvedené rôzne zoznamy neobsahujú pre nás najdôležitejší údaj, že koľko detí, žiakov, poslucháčov a učiteľ'ov máme na jednotlivých úrovniach verejného vzdelávania.

Pri prerokovaní návrhu sa znovu vynorila otázka, či máme záujem registrovať aspoň tých, ktorí uplatňujú nejakú výhodu na základe svojej príslušnosti k národnostnej menšine, alebo nie. Samozrejme, túto otázku budeme musieť nastoliť aj vtedy, keď v rámci pracovnej skupiny na prípravu novely národnostného zákona začneme riešiť, čo vlastne treba prispôbiť novým podmienkam v tomto zákone, ktorý je pre nás najdôležitejší. Nebude to ľahké.

11. novembra 2018

Po Štefanovi Lamim pomenovali kultúrny dom

Posledné týždne boli bohaté na udalosti. Charakter parlamentného prerokovania jednotlivých návrhov zákonov je však taký, že veľa, aj obsahovo nových materiálov, sme nemali na rokovacom programe plenárneho zasadnutia, ani na zasadnutí nášho výboru.

Mali sme tu návštevu z Číny, ktorá vyslovene požiadala o stretnutie s predstaviteľmi Výboru národností. Ako sa ukázalo, ich záujem vyplýval z toho, že delegácia prišla z autonómnej oblasti Ujgurov (vyznávajú islam), kde miestna národnostná menšina – mimochodom, žije ich tam viac ako 8 miliónov – tvorí prakticky väčšinu. Mali zámer nás informovať o národnostnej politike Číny. Nuž, keď počujete, že v danej krajine žije viac ako 50 rôznych národností a spolu tvoria 8,5% obyvateľstva, čo v prípade Číny znamená vyše sto miliónov ľudí, tak aj nechtiac si prehodnotíte v sebe všetky svoje predchádzajúce názory o národnostiach a o národnostnej politike.

Mám novú skúsenosť. Plenárne zasadnutie parlamentu trvá päť dní, čiže prakticky celý pracovný týždeň, napriek tomu často končíme až po desiatej večer. A keďže národnostní hovorcovia

dostávajú slovo obyčajne až na záver rokovacieho dňa, mimo rokovacieho programu, nie som prekvapený, že v podstate na internete naživo vysielané zasadnutia prakticky nesledujú ani tí, ktorí by inak mohli mať záujem o dianie v parlamente. Minulý týždeň naša poľská kolegyňa práve preto požiadala o to, aby svoj príhovor k štátnemu sviatku Poľska mohla predniesť pred programom. Súhlas dostala, a tak, ako prvá spomedzi nás mala príhovor vysielaný v lepšom čase, ako bývajú národnostné vysielania verejnoprávnej televízie.

Naša pracovná skupina, ktorá má pozbierať argumenty a návrhy na modifikáciu najprv národnostného zákona, neskôr – podľa potreby – na zmenu aj iných súvisiacich zákonov, začala pracovať. Už sa ukázalo, že zasa budeme mať problémy s odlišnými záujmami jednotlivých národností. Veď kým napríklad zvýhodnený mandát v miestnych zastupiteľských zboroch sa javí Rómom ako jednoznačná nevyhnutnosť, zatiaľ iné národnosti pokladajú za absolútnu potrebu zmeniť pravidlá národnostných, ale aj

parlamentných volieb, čo pravdepodobne nebude jednoduché presadiť. Nuž, nedá sa nič robiť, začneme pracovať na návrhoch, ako aj na sebe, aby sme boli schopní sa dohodnúť na prioritách, ktoré budú reálne, a naozaj môžu prispieť k rozvoju národnostnej kultúrnej autonómie.

Apropo, národnostná kultúrna autonómia. V týchto dňoch sme si pripomínali 70. výročie založenia dodnes najpočetnejšej slovenskej spoločenskej organizácie – Zväzu Slovákov v Maďarsku. Až na niektoré organizačné nedostatky slávnosť bola honosná, program dobre poskladaný aj zábavný. Druhou významnou udalosťou bolo umiestnenie pamätnej tabule a pomenovanie kultúrneho strediska v Pišpeku po Štefanovi Lamim. Vždy som rád, keď vidím, že vedenie a obyvatelia našich miest a obcí si vážia dielo svojich rodákov. Veď pomenovať inštitúciu po niekom, kto celý svoj život prežil vo svojom rodisku a svoje dielo v značnej časti venoval dokumentovaniu jeho kultúrneho dedičstva, minulosti svojej dediny a miestnej Slovače, je, žiaľ, skôr výnimkou v dnešných časoch. A práve preto sa musíme naučiť jednak zistiť, ktoré osobnosti našej národnosti si zaslúžia, aby sme si ich pripomínali aj takýmto spôsobom, a musíme pochopiť aj to, že nikto iný to za nás neurobí.

25. novembra 2018

O prípravách zasadnutia slovensko-maďarskej medzivládnej komisie pre menšinové otázky

Od roku 2000 funguje medzi Maďarskom a Slovenskou republikou zmiešaná medzivládna komisia pre otázky národnostných menšín. Podľa pôvodných predstáv by mala zasadať každoročne, striedavo v jednej alebo druhej krajine.

Obidve krajiny si zostavili svoju časť zmiešanej komisie na základe odbornosti, v jednotlivých sekciách sú zastúpené rezorty, ktoré majú na starosti v danej krajine jednotlivé oblasti národnostného života, počnúc školstvom a končiac trebárs aj hrobmi vojakov padlých počas svetových vojen.

Na oboch stranách sú prizvaní aj predstavitelia národností, teda do slovenskej sekcie predstavitelia maďarskej národnosti na Slovensku a do maďarskej sekcie predstavitelia slovenskej národnosti v Maďarsku. Slovákov v Maďarsku zastupuje v komisii predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová Račková, ja ako parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku a ako predstaviteľ občianskej slovenskej národnostnej sféry Attila Spišák, evanjelický farár v Slovenskom Komlóši.

Komisia na svojich zasadnutiach obyčajne po dlhých diskusiách prijíma odporúčania pre obe vlády, z ktorých potom vzniknú uznesenia vlády. V nich sú vyznačené jednotlivé rezorty, ktoré majú na starosti realizáciu daného odporúčania. Táto fáza trvá v horšom prípade aj niekoľko rokov aj napriek tomu, že vládne uznesenie obyčajne určuje celkom konkrétne zodpovedné ministerstvo. Na základe takýchto odporúčaní sa rekonštruovali slovenské dvojjazyčné školy, resp. podporovali rôzne iné aktivity našej národnosti.

Keďže zmiešaná komisia by mala zasadnúť v blízkej budúcnosti, 26. 11. sa zišla maďarská sekcia, aby sme prebrali plnenie jednotlivých skorších odporúčaní. V rámci sekcie sa prerokúvajú dosiahnuté výsledky predchádzajúceho obdobia, vyhodnocuje sa proces plnenia jednotlivých odporúčaní a predkladajú sa aj nové odporúčania pre obidve strany. Nové odporúčania, ktoré sa týkajú slovenskej vlády, obyčajne predložia predstavitelia orgánov maďarskej štátnej správy, kým tie, ktoré sa vzťahujú na našu komunitu, predkladá zvyčajne Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku.

Na tomto stretnutí, na základe už dávnejšie prijatých odporúčaní, ktoré odstupom času už stratili svoju aktuálnosť, predsedníčka CSSM opätovne predložila žiadosť, aby obe strany podporili nákup budovy bývalého kostola peštianskych slovenských evanjelikov na Rákócziho triede 57/a i jej obnovu na účely kultúrneho strediska Slovákov v Budapešti, ako aj sídla kultúrnych ustanovizní CSSM. Na predbežných rokovaniach s predstaviteľmi oboch vlád sme sa doteraz stretli s pozitívnym prístupom k tomuto návrhu, len aby to tak zostalo aj potom, keď už budú určené ministerstvá, ktoré majú zabezpečiť potrebné financie na túto nemalú investíciu.

Úrad ombudsmanky, zodpovednej za národnosti, CSSM, jej inštitúcia a moja kancelária sme si spoločne zaspomínali na folkloristu, tanečníka, autora viacerých odborných publikácií, rodáka z Pišpeku Štefana Lamiho. Na podujatí boli prítomní jeho bývalí kolegovia, priatelia a aj deti. Na základe prednášok a spomienok prítomných som si ešte viac uvedomil, čo som aj minule písal, že naše osobnosti si musíme vážiť, evidovať ich a podľa možnosti aj si ich pripomínať. Rád by som dodal, že ak takto činíme v spolupráci s organizáciou, v ktorej predtým možno ani nepočuli o danej osobnosti, sami sa prekvapíme, ako po takýchto spomienkových podujatiach vzrastie záujem o jej život a dielo. Len treba nájsť zaujímavých ľudí v našom okolí, ako sa to podarilo aj v prípade Štefana Lamiho.

9. decembra 2018

O prijatí mojich zápiskov čitateľmi

Čítate moje posledné tohtoročné zápisky v Ľudových novinách. Keďže nepôsobím vo funkcii hovorca celý rok, a aj tieto moje písanky začali vychádzať až na jeseň, ťažko hodnotiť ich vplyv na informovanosť našej národnosti o práci hovorca.

Na rôznych stretnutiach už sa mi viacerí priznali, že si všimli túto rubriku, ale ešte sa nedostali k tomu, aby ju aj čítali, iní mi zasa gratulovali k prvým publikovaným článkom, ďalší mi povedali, že sú zvedaví, dokedy vydržím pravidelne dvojtyždenné napĺňať novinovú rubriku pozoruhodným obsahom. Všetky tri formy odozvy som privítal, lebo už aj to ma teší, že niektorí pravidelní čitatelia našich novín začali sledovať aj moje články. Tým, ktorí ich aj čítajú, budem osobitne vďačný, ak mi povedia, alebo napíšu, čo ich v mojich zápisoch zaujalo, ako hodnotia ich obsah, či sú tieto krátke informácie osožné pre nich, alebo pre našu komunitu vôbec.

Na rôznych stretnutiach som nadhodil možnosť, že by som tieto svoje zápisky uverejňoval aj po maďarsky. Keďže viacerí z účastníkov týchto stretnutí by privítali aj to, aby ich mohli čítať

po maďarsky, dohodol som sa s prevádzkovateľom domovskej stránky oslovma.hu, že maďarskú podobu mojich príspevkov si umiestni medzi po maďarsky publikované dokumenty tejto stránky. Takže od januára by mali vychádzať zápisky hovorca v dvoch mutáciách. Uvidíme, ako túto zmenu ohodnotia čitatelia našich novín a domovskej stránky oslovma.hu.

Tento predposledný tohtoročný pracovný týždeň parlamentu na zasadnutí národnostnej komisie sme sa dohodli na tom, že moje modifikačné návrhy týkajúce sa jednak zákona o sčítaní obyvateľstva, jednak zákona o vykonávaní štátneho rozpočtu na rok 2019 prerokujeme aj s predsedami celoštátnych národnostných samospráv, a až potom, začiatkom jari, ak s nimi budú súhlasiť aj členovia Združenia celoštátnych národnostných samospráv, vypracujeme pre oba zákony osobitný modifikačný návrh Výboru národností v Maďarsku. Táto možnosť je síce o niečo zložitejšia, ako ich predložiť teraz, avšak umožní nám, aby sme

sa vyhli zbytočným politickým hádkam vo výboroch, či na plenárnom zasadnutí. A v neposlednom rade, takto môžeme vopred získať podporu aj našich azda najdôležitejších partnerov, celoštátnych samospráv.

Na poslednom zasadnutí podvýboru pre školstvo, kultúru a náboženské otázky bol prítomný zastupujúci štátny tajomník zodpovedný za verejné školstvo Dr. Zoltán Maruzsa, ktorý informoval prítomných o obsahu a o sta-

ve zavedenia nových rámcových učebných osnov (po maďarsky v skratke: NAT). Ako sme sa dozvedeli, zavedenie nového programu sa posunulo na rok 2020, keďže vypracovaný základný materiál treba ešte značne prepracovať. Túto potrebu potvrdili aj členovia skupiny expertov národnostného školstva – Celoštátnej národnostnej rady, ktorí nás tiež informovali o tohtoročnej činnosti Rady, aj o svojich skúsenostiach pri prípravách nových osnov.

A keďže v tomto roku už nebudem mať možnosť zaželať čitateľom Ľudových novín šťastné vianočné sviatky a úspešný nový rok, na konci tohto posledného tohtoročného článku vám všetkým, ktorí čítate pravidelne, alebo len príležitostne moje zápisky, všetkým, ktorí ešte len zbierajú sily, aby si ich prečítali, a aj všetkým tým, ktorí ich možno budú sledovať skôr v maďarskom jazyku, prajem naozaj krásne sviatky a aby sa vám darilo v novom roku tak, ako si to sami predstavujete.

Ďakujem vám všetkým za vašu pozornosť, za vašu podporu.

23. decembra 2018

Koniec roka bohatý na podujatia

Začal sa nový rok, rok 2019. Ako vždy, aj do tohto roku vstupujem po sviatkoch pomerne oddýchnutý, avšak napriek načerpanej novej energii v tomto svojom príspevku budem sa venovať ešte udalostiam z konca minulého roku.

Príčinou prehľadu diania z posledných týždňov minulého roka je hlavne to, že posledné svoje zápisky som mal odovzdať redakcii Ľudových novín pomerne skoro a po uzávierke sa udiali zaujímavé udalosti tak v parlamente, ako aj mimo neho. Odoslal som ich 6. decembra a nasledujúci týždeň sa konalo posledné minuloročné plenárne zasadnutie parlamentu. Možno ste aj videli zábery hlavne zo dňa 12. decembra, keď sa hlasovalo o prijatí viacerých zákonov, okrem iného aj o novele zákonníka práce, ktorú opozícia vníma ako podstatné zhoršenie postavenia zamestnancov. Práve preto od začiatku túto úpravu kritizovala aj na pôde parlamentu. V deň hlasovania o prijatí návrhu poslanci opozičných strán sa pokúsili zablokovať začiatok rokovania. Po neúspechu týchto snáh sa snažili presvedčiť poslancov vládnych strán o nesprávnosti prijatia zákona, zároveň všetkými možnými spôsobmi sa

snažili znemožniť priebeh zasadnutia. Keďže som presvedčený o tom, že úlohou národnostných hovorcov nie je púšťať sa do politických hádok, obsah navrhnutých zmien by som nekomentoval. Nazdávam sa však, že nemôžem túto vzniknutú situáciu nechať vo svojich zápiskoch bez povšimnutia, veď ľudí, ktorých som stretol v nasledujúcich dňoch, vždy zaujímal môj názor ako hovorcu na tieto udalosti. Reagoval som myšlienkou, ktorú som si sformuloval vo svojej hlave na základe vtedajších pocitov v parlamente: keď som prvýkrát čítal v Základnom zákone Maďarska vetu o tom, že predstavitelia národností majú možnosť sa zúčastniť na práci Národného zhromaždenia, v mojich predstavách sa nevytvoril práve takýto obraz.

Nuž, novela bola prijatá. V piatok toho istého týždňa sa uskutočnilo tradičné predvianočné stretnutie prezidenta Maďarska s predstaviteľmi národností. Boli sme tam všetci hovorcovia a predsedovia celoštátnych národnostných samospráv. V rámci takýchto stretnutí pán prezident využije možnosť niekoľko minút sa venovať všetkým prítomným, a v rozhovoroch sa pýtal na aktuálne problémy národností, zároveň sa zaujímal o to, ako sme prežívali spomínané udalosti na poslednom plenárnom zasadnutí. Myslím si, že sme sa vyjadřili rovnako, bez toho, aby sme kritizovali prístup ktorejkoľvek politickej strany. Prácu v parlamente sme si teda takto nepredstavovali.

Každoročne pri príležitosti Svetového dňa ľudských práv a Dňa národností v Maďarsku sa odovzdávajú

ceny Za národnosti. Minulý rok na návrh Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a Slovenského spolku Identita spomedzi Slovákov cenu dostal môj predchodca v parlamente, dlhoročný predseda CSSM Ján Fuzik. Vyznamenanie odovzdali vicepremiér Maďarska Zsolt Semjén, štátny tajomník zodpovedný za národnostné vzťahy Miklós Soltész a štátny tajomník zodpovedný za sociálne otázky Attila Fülöp. Po ceremoniálnej časti sme spolu s predsedníčkou CSSM Alžbetou Hollerovou Račkovou vyznamenanému J. Fuzikovi priamo na mieste zablahoželali. Škoda, že v rámci recepcie po odovzdaní cien sme nemali možnosť sa s ním dlhšie pohovárať.

Samozrejme, v týchto predvianočných dňoch som sa zúčastnil aj na viacerých podujatiach a stretnutiach. Pripomenul by som aspoň celoštátne predvianočné stretnutie žiakov slovenských základných škôl v Mlynkoch a slovenský bál v Kondoroši, kde v rámci programu odovzdali vyznamenanie Za Slovákov Békešskej župy a Tešedíkovu cenu, ktorú si vyznamenaná zo zdravotných dôvodov nemohla prevziať v pôvodnom termíne v Báčskom Petrovci. Všetkým oceneným blahoželám a prajem im, ako aj všetkým čitateľom Ľudových novín, veľa zdravia a úspechov v roku 2019.

6. januára 2019

O začiatkoch mojich stránkových hodín

Január sa začal v znamení uskutočnenia dvoch predbežne ohlásených novôt. Ako som to už na viacerých stretnutiach, respektíve aj písomne avizoval, moje zápisky začali vychádzať aj v maďarčine na domovskej stránke oslovma.hu, v rubrike „magyarul“. Budem zvedavý, aký ohlas budú mať a pokiaľ vyjdú aj na facebookovej stránke, nakoľko ich budú sledovať alebo komentovať prípadne čitatelia inej národnosti.

Druhá novinka, ktorú som tiež ohlásil v minulom roku je, že už aj oficiálne som otvoril svoje kancelárie – v Budapešti v sídle Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a Békešskej Čabe v budove Domu slovenskej kultúry. Od januára tohto roku na oboch miestach pravidelne poskytujem možnosť záujemcom na osobné stretnutie. Organizačné informácie vo veci týchto stretnutí si čitatelia nájdu na stránkach Ľudových novín, oslovma.hu, respektíve na facebooku.

Prvý takýto stránkový deň som mal 4. januára v Budapešti a 11. januára v Békešskej Čabe. Termín 4. január sa ukázal ako nevhodný, príliš blízky k začiatku roka, ľudia sa asi ešte nespamätali

zo silvestrovských programov. Avšak aj bez návštevníkov sa ukázal ako užitočný, veď takto sme mali s predsedníčkou CSSM možnosť podrobnejšie prerokovať niektoré aktuálne otázky, ktoré sa týkajú jednak slovenskej národnosti v Maďarsku vo všeobecnosti, ako aj nás oboch, keďže pracujeme na nich spoločne.

V Čabe to bolo trochu inak, tam sme mali prihlásených už viacerých záujemcov. Prišiel aj redaktor a štáb slovenského vysielania Maďarskej televízie, prihlásila sa jedna učiteľka materskej školy, žiadala pomoc pre pracovníčky materských škôl, ktoré prevádzkujú miestne samosprávy, a došlo aj k dôležitému stretnutiu

s odborníkmi firmy, ktorá aj doteraz pomáhala v informovaní Slovákov v Maďarsku o mojej činnosti cez internet. Niektoré informácie už vyložila na internetovú stránku szlovakul.hu.

Čo sa týka práce parlamentu, tá je do polovice februára prerušená. Dovtedy nezasadajú ani výbory. Z iniciatívy poslancov opozičných strán sa však konalo mimoriadne plenárne zasadnutie na úplnom začiatku roka, 3. januára. Úlohou zasadnutia malo byť prerokovanie udalostí z konca decembrového zasadnutia, keď bola prijatá novela Zákonníka práce. Pre neúčast' poslancov vládnej koalície však zasadnutie neschválilo ani len program rokovania.

Samozrejme, ani tieto týždne nie sú bez činnosti, veď z návrhu programu rokovania vlády na jarné plenárne zasadnutie vidieť, že vláda už v marci chce parlamentu predložiť novelu národnostného zákona. A keďže aj náš výbor chce pripraviť svoj vlastný návrh na obširnejšiu modifikáciu tohto zákona, začali sme pracovať na prípravách našich návrhov. No predtým, ako predložíme svoje predstavy o obsahu novely pred parlament, musíme ich zosúladiť predovšetkým s celoštátnymi samosprávami národností, ale aj s jednotlivými rezortmi vlády, aby sme nenavrhli nereálne, alebo pre niektoré národnosti neprijateľné zmeny. Úlohy sú rozdané, členovia pracovnej skupiny zodpovednej za prípravu novely do konca januára majú predložiť svoje predstavy, respektíve konkrétne návrhy už v podobe skoncipovaných predlôh. Takže úloha je aj teraz dosť, len aby sme ich stihli vykonať včas.

20. januára 2019

Úvahy o smerovaní novely národnostného zákona

Sú to moje desiate zápisky. Začínam chápať priateľov, ktorí ma na základe svojich niekdajších skúseností varovali, že bude ťažké dlhodobo každý druhý týždeň naplniť túto rubriku zmysluplnými myšlienkami. Hlavne v období, keď parlament má prestávku. A predsa stále cítim akúsi radosť, keď si sadnem k počítaču, aby som si zapísal, čo sa deje v tej časti národnostnej politiky, na ktorú „dovidím“, alebo čo sa práve deje v národnostnom výbore maďarského parlamentu.

Ako som už o tom písal, pri výbore bola vytvorená pracovná skupina pre prípravu modifikácie národnostného zákona. Odvtedy sa však ukázalo, že ak sa pustíme do akejkoľvek novely národnostného zákona, treba mať na zreteli viacero iných takýchto právnych predpisov, nehovoriac o množstve vykonávacích nariadení. Ako akútne sa ukázali opakujúce sa problémy s hospodárením a systémom vyúčtovania národnostných samospráv. Celkový rozpočtový systém jednoducho nedokáže pochopiť, že národnostné samosprávy z pohľadu celkovej samosprávnosti sa líšia od miestnych samospráv hlavne tým, že nemajú vlastné príjmy.

Fungujú a vykonávajú svoje úlohy zo štátnych dotácií, a pritom nemajú taký objem príjmov, aby mohli mať vlastnú infraštruktúru, vlastnú kanceláriu s pracovníkmi, ktorí by mali vykonávať okrem iného aj úlohy súvisiace s hospodárením. Takto pre nich tieto úlohy – na základe dvojstrannej dohody – vykonáva aparát miestnej samosprávy. Na druhej strane pravidlá získania podpôr a vyúčtovania sú podobné pre národnostné samosprávy, ako pre rozpočtové organizácie. Takže zostáva tu stále menej priestoru pre samosprávnosť.

To je tá najdôležitejšia výzva, ktorú by sme mali riešiť s modifikáciou právneho zázemia fungovania našich samospráv. Pritom na to máme pomerne málo času, veď podľa zákonodarného programu na prvý polrok vláda počíta s podaním návrhu novely národnostného zákona pred parlament v polovici marca. A práve preto naša pracovná skupina s veľkým elánom pracuje na tom, aby sme dobehli vládny návrh, aby sme k vládou pripravovanému návrhu mohli pridať všetko to, čo pokladáme za nevyhnutné

zmeniť v záujme zachovania samosprávnosti. Zatiaľ sme sa dohodli, že svoje sformulované návrhy pripravíme na začiatok februára, aby sme ich potom stihli predstaviť aj členom Združenia celoštátnych národnostných samospráv, lebo aj oni pracujú na podobných návrhoch. Zosúladením pracovného postupu sa vyhneme tomu, aby sme navrhli riešenia, ktoré by boli pre niektoré národnosti neprijateľné, alebo aby sme vyvíjali činnosť paralelne, veď aj cieľ, aj termíny sú

rovnaké, takže je efektívnejšie, ak od začiatku spolupracujeme s expertmi našej skupiny a Združenia.

Pritom január znamená aj začiatok plesovej sezóny a sezóny zasadnutí spoločenských organizácií. Svedčí o tom množstvo prichádzajúcich pozvánok. A napriek všetkým predbežným sľubom, že sa zúčastním na viacerých takýchto podujatiach, uprednostňujem skôr zasadnutia spoločenských organizácií, ktoré sa už pripravujú na voľby, a kde účastníci majú záujem o priame informácie o činnosti parlamentu, v rámci toho o činnosť Výboru národností. Takto som už navštívil Valné zhromaždenie Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina a prisľúbil som svoju účasť aj na regionálnych zasadnutiach Zväzu Slovákov v Maďarsku. Takže aj na tomto mieste prosím o odpustenie za to, ak – pre nedostatok času a energie – sa nezúčastním na každom regionálnom plese, na ktorý som už dostal, alebo v budúcnosti dostanem pozvanie.

3. februára 2019

O prvom stretnutí s novým generálnym konzulom Slovenska

Človek mieni, pán Boh mení. Tento citát od Jana Amosa Komenského ma napadá denne, keď sa pustím do spracovania návrhov modifikácie národnostného zákona. Pôvodne som si myslel, že viac-menej už mám prehľad o všetkých možných nápadoch, ako zmeniť súčasné znenie zákona, keď sa však zahĺbim do návrhov, zisťujem, že na to, aby nezostali otvorené otázky či nedotiahnuté súvislosti, nestačí meniť len národnostný zákon, ale aj viacero iných, čo nemusí byť jednoduché. Zatiaľ to znamená, že pôvodné termíny, ktoré naša pracovná skupina prijala na formuláciu našich návrhov a predloženie pred Výbor národností nestíhame. Čo však zároveň zapríčini aj posun predloženia už aj v širšom kruhu prerokovanej novely pred parlament. Naša skupina bude musieť intenzívne pracovať na tom, aby dobehla termín, zakotvený v zákonodarnom programe.

Tieto dni však nie sú len o modifikácii právneho zázemia fungovania národnostnej oblasti. Postupne sa rozbiehajú aj predvolebné prípravy spoločenských organizácií. Keďže v minulých rokoch som dosť veľa pracoval aj na prípravách národnostných volieb, aj

teraz postupne dostávam pozvania na zasadnutia župných samospráv, alebo na valné zhromaždenia slovenských nominačných organizácií, aby som zatiaľ aspoň vo všeobecnosti povedal niekoľko slov o úlohách, ktoré stoja pred nami v súvislosti s voľbami. Už v predošlých zápiskoch som spomenul svoje vystúpenie na Valnom zhromaždení Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina. Odvtedy už som dostal pozvanie aj na regionálne zasadnutie našej najpočetnejšej spoločenskej organizácie – Zväzu Slovákov v Maďarsku a aj od Slovenskej samosprávy Békešskej župy. Aj oni by potrebovali oprášiť vedomosti o postupe príprav národnostných volieb. Podľa svojich možností a schopností budem sa snažiť prísť všade, kam ma volajú, aby som napomohol úspešný priebeh októbových národnostných volieb.

Medzičasom prebehlo aj druhé kolo mojich, aj v ľudových novinách inzerovaných stránkových hodín. Prvé skúsenosti dokazujú, že Slováci, či slovenské organizácie z okolia Budapešti si nájdu ľahšie možnosť ma vyhľadať aj v rámci rôznych podujatí, takže oni zatiaľ neprejavujú veľký záujem o túto novú možnosť. Dúfam však, že napriek všetkému postupne aj moje úradné hodiny v priestoroch Celoštátnej slovenskej samosprávy si získajú väčšiu popularitu a vyvolajú širší záujem slovenských samospráv, či Slovákov vôbec. V Békešskej Čabe som mal aj teraz pomerne pestrý program. Tento deň som využil aj na osobné stretnutie s novým generálnym konzulom SR Emilom Kuchárom. Rozprávali sme sa asi poldruha hodiny, čo – si myslím – na prvé neformálne

stretnutie naznačuje jednak to, že aj v budúcnosti budeme mať spoločné témy, jednak aj to, že z oboch strán je tu záujem o spoluprácu, o spoločné hľadanie riešení otázok, týkajúcich sa tak dolnozemsých Slovákov, ako aj ich spolupráce s orgánmi Slovenskej republiky. Okrem toho ma v kancelárii vytvorenej v budove Domu slovenskej kultúry vyhl'adali manželia Kešjarovci z Čabasabadi a mal som aj ďalšie návštevy pracovného, aj osobného rázu. A ešte stále som nestihol navštíviť čabiansku slovenskú školu, čo prakticky už druhýkrát som si naplánoval. Nuž, táto návšteva zostáva na marec.

Prebieha posledný týždeň, keď som mal možnosť koncentrovať sa na prácu okolo priprav novely národnostného zákona. Od pondelka zasadá valné zhromaždenie parlamentu a po zimnej prestávke postupne sa rozbieha aj činnosť národnostného výboru. Parlament už na prvom tohtoročnom plenárnom zasadnutí prerokúva dvojročnú správu vlády o postavení národností v Maďarsku v rokoch 2013 – 2015. Deje sa to síce trochu oneskorene, avšak takto sa nám naskytne možnosť, aby sme si porovnali údaje zo spomenutých dvoch rokov s tými poslednými. A tak si môžeme znovu vytvoriť obraz o rýchlosti a hĺbke zmien v oblasti národnostnej politiky za posledné roky. Takéto opakovanie nám nezaškodí.

17. februára 2019

O začiatku jarného zasadnutia parlamentu

Začína sa jarné plenárne zasadnutie parlamentu. Obsah našej práce sa tým mení, podstatne viac budem sedieť na plenárnych zasadnutiach a na zasadnutiach národnostného výboru. V prvých dňoch aktuálnej schôdze parlamentu bolo na programe viac zákonov týkajúcich sa vysokého školstva, avšak tieto nemajú národnostné aspekty. Vzťahujú sa na prechod Ekonomickej univerzity Corvinus zo štátneho vysokoškolského systému pod gesciu novozaloženej nadácie. Ako vždy, keď sa niečo mení v školstve, aj teraz sa rozprúdila ostrá polemika medzi vládnymi stranami a opozíciou. Ja zasa vždy sledujem s veľkým záujmom všetky školské – vysokoškolské záležitosti, lebo aj keď iba nepriamo, ale tieto obyčajne majú vplyv aj na naše školstvo, respektíve na vzdelávanie (aj) slovenskej mládeže. Takže aj napriek niekedy ostrým kritikám, alebo intenzívnej výmene názorov, aj teraz som rád, že môžem byť pri tom a vytvoriť si názor o predloženom návrhu.

Tiež na začiatku minulého týždňa predložila vláda dvojročnú správu o stave národnostných menšín v rokoch 2015 – 2017. Povinnosť vlády pripraviť tieto správy obsahuje národnostný zákon.

Po zostavení materiálu obsah správy prerokujú v dvoch kolách výbory – medzi nimi aj náš, národnostný, potom sa takisto predloží aj parlamentu, ktorý tiež v dvoch kolách o ňom rokuje a nakoniec – buď s návrhmi na doplnenie, alebo bez takýchto návrhov – plenárne zasadnutie prijme materiál, ktorý sa potom uverejní na internete a vydá sa aj tlačou. Vďaka týmto dvojročným správam oblasť národnostnej politiky je asi najlepšie a najpodrobnejšie dokumentovaná časť smerovania vládnej politiky v Maďarsku.

Žiaľ, práve v prvý deň rozpravy o správe som nebol prítomný, lebo práve v ten deň zasadala Slovensko-maďarská zmiešaná komisia pre záležitosti národnostných menšín v Bratislave. Toto bolo 14. zasadnutie komisie a nahromadili na ňom odporúčania pre obe strany. Práve preto sú zasadnutia čoraz dlhšie, lebo členovia prejdú cez všetky dávnejšie prijaté odporúčania a vyhodnotia ich plnenie. Tieto odporúčania sa týkajú v podstate všetkých oblastí národnostného života od používania jazyka, cez školstvo a kultúru, až po otázky spolupráce rôznych orgánov a organizácií. Napriek tomu, že prijaté odporúčania majú vykonávať vlády,

predsa mám pocit, že obsah zápisníc zo zasadnutí zmiešanej komisie by si zaslúžil väčšiu pozornosť aj zo strany médií a verejnosti vôbec.

Keďže sa blíži jar, sme aj na konci plesovej sezóny. Zato pri príležitosti návštevy Valného zhromaždenia pred tridsiatimi rokmi založenej Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku som sa stihol zúčastniť aj na čabianskom slovenskom fašiangovom bále. Nálada bola ako sa patrí, ľudia sa bavili dlhé hodiny, takže bál poskytol aj možnosť cenných stretnutí pre nás všetkých.

Ako som už o tom písal, tento rok sa uskutočnia voľby do národnostných samospráv. Zväz Slovákov v Maďarsku ma pozval na prvé stretnutie k prípravám volieb do Sudíc, kde som mal možnosť trochu si oprášiť vedomosti o voľbách prítomných predstaviteľov, predovšetkým národnostných samospráv v župe Novohrad. Ako som zistil, záujem o tieto stretnutia je, veď mnohí z nás si nepamätajú presne, ako tieto voľby prebiehali pred piatimi rokmi. O tom svedčilo aj druhé stretnutie už v Békešskej župe, kde župná slovenská samospráva ma tiež pozvala na stretnutie s členmi miestnych slovenských samospráv. Po krátkom zhrnutí pravidiel priprav volieb sme na oboch miestach mali zaujímavú debatu o pravidlách volieb, ale aj o tom, ako a na čo sa máme pripraviť v obciach, či mestách. Aj na týchto stretnutiach záleží, nakoľko budú úspešné národnostné voľby pre nás, Slovákov.

3. marca 2019

Dve hlásenia o stave národnosti v Maďarsku pred výborom

Ako som to naznačil v minulých zápiskoch, tieto dni boli už oveľa rušnejšie, než tie predchádzajúce. Na plenárnom zasadnutí parlamentu v druhom kole bola prerokovaná správa vlády o situácii národností v Maďarsku medzi rokmi 2015 a 2017. Nové veci neodzneli, tak kompetentné výbory, ako aj plenárne zasadnutie správu hodnotili ako objektívnu a obsažnú. Podobne hodnotil materiál aj náš výbor, takže na nasledujúcom hlasovaní nás asi nečaká veľké prekvapenie.

Popri dvojročnej správe parlament prerokoval aj návrhy, ktoré nesúvisia síce s postavením národností, avšak pre slovenského čitateľa sú možno zaujímavé. Ide o zákony o vybudovaní dvoch mostov na maďarsko-slovenskej hranici, medzi obcami Dunakiliti a Dobrohošť a medzi obcou Őrhalom a Vrbovkou. Vo všeobecnej rozprave žiadne pripomienky proti neodzneli.

Minulý týždeň zasadal aj náš národnostný výbor. Pozvali sme zástupkyňu ombudsmana, zodpovednú za národnostnú oblasť, aby referovala o pripravenej správe o činnosti ich úradu v roku 2017, ktorú predložia aj na plenárnom zasadnutí parlamentu.

Okrem toho nás informovala o ďalších výskumoch, ktoré sa týkali uplatnenia národnostných práv v oblasti verejnoprávnych médií, v oblasti filmovej tvorby, v oblasti zbierania národných hodnôt (takzvané hungariká), ako aj v oblasti podnikania na národnostnom základe, a to na príklade vzorového hospodárenia Slovincov v Maďarsku. Okrem uvedeného nás informovala aj o negatívnom prístupe jednej samosprávy k predstaviteľom rómskej komunity pri vybavovaní ich rodinného pohrebu a o problémoch pri získaní oficiálneho účtu pre žiakov – účastníkov letného tábora organizovaného nie školou, ale nadáciou. Ako vidno, bolo toho dosť. Všetky správy boli obsažné a vyvolali záujem prítomných. Pani ombudsmanka a jej pracovníci znova vykonali veľmi hodnotnú a profesionálnu prácu, o čom sa môžu presvedčiť aj prípadní záujemcovia na domovskej stránke Úradu ombudsmana.

Mám za sebou aj tretie kolo svojich pravidelných stránkových hodín tak v Budapešti, ako aj v Békešskej Čabe. Záujem Slovákov z okolia hlavného mesta o osobné stretnutie nerastie, avšak v budove Celoštátnej slovenskej samosprávy máme vždy s pracovníkmi, alebo s predsedníčkou čo prerokovať. Práve preto sú tieto stretnutia už aj z tohto pohľadu osožné. A keďže s pani predsedníčkou máme kopu spoločných programov a iniciatív, tak sme túto možnosť využili.

V Békešskej Čabe je to trochu inak. Tam sa vždy ohlásia miestne, či regionálne médiá so žiadosťou o rozhovor. Tentoraz prišla reportérka spravodajskej stránky behir.hu a zaujímala sa o postavenie a úlohy hovorcu, respektíve o moje prvé skúsenosti v rámci stránkových hodín. Na druhej strane zasa aj slovenské samosprávy pôsobiace v župe prejavujú náznaky záujmu o osobné stretnutia. Teraz prišla predsedníčka slovenskej samosprávy z obce Medeš (Medgyesegyháza), priniesla mi pozvánku na pripravovaný program svojej dediny a zaujímala sa o možnosti účasti na jazykových kurzoch na Slovensku. A nakoniec som sa ohlásil do čabianskej slovenskej školy, aby som aj tam konzultoval s pani riaditeľkou a vedúcou materskej školy inštitúcie. Pani riaditeľka využila možnosť a požiadala o pomoc v troch záležitostiach, čo – samozrejme – som aj prisľúbil, a budem sa snažiť jej, či vlastne inštitúcii aj pomôcť. O obsahu týchto iniciatív budem informovať, keď sa mi podarí v nich postúpiť.

17. marca 2019

O možnosti rozšírenia štipendijného systému pre národnostných študentov

Nedostatok učiteľov v národnostnej predškolskej výchove a školskom systéme je čoraz očividnejší. Keď učiteľ zo školy odíde do dôchodku, či jednoducho pre niečo opustí svoje doterajšie pracovisko, je skoro nemožné nájsť na jeho miesto niekoho s podobným vzdelaním.

Týka sa to všetkých národností, aj nás Slovákov. Práve preto ako pokus o riešenie v minulom roku z iniciatívy Výboru národností v Maďarsku bol vypracovaný štipendijný systém najskôr – teda od tohto školského roku – pre budúce učiteľky materských škôl. V rámci programu všetky študentky, ktoré sa prihlásili a zapísali na takéto odbor, dostávajú pomerne vysoké štipendium od začiatku do konca svojho štúdia. Podľa plánov potom sa štipendium zmení na podporu v prvom zamestnaní a absolventky ju budú dostávať až tri roky, keď si nájdu prácu v národnostných materských školách.

Ako druhý stupeň programu od januára plánujeme štipendijný systém rozšíriť aj na študentov, budúcich učiteľov základných a stredných škôl. Predseda národnostného výboru parlamentu

práve preto pozval na konzultáciu predstaviteľov univerzít a vysokých škôl, ktoré ich na svojich katedrách vychovávajú. Po zistení približného počtu každoročne prijímaných študentov pri príprave budúcoročného rozpočtového zákona budeme musieť zabezpečiť potrebný objem financií na tento program.

Podobne ako za posledné roky, aj teraz počítame s prijatím budúcoročného rozpočtu v prvej polovici leta. Práve preto sa už začali konzultácie s predsedami celoštátnych národnostných samospráv o ich oprávnených a reálnych očakávaniach, čo sa týka prípadného zvýšenia rozpočtových zdrojov pre národnostnú oblasť. Výbor národností rozhodne o svojich návrhoch do pripravovaného rozpočtového zákona po spracovaní ich nárokov.

V posledných dňoch na programe plenárneho zasadnutia boli návrhy, ktoré priamo nesúvisia s národnostnými právami, takže ani náš výbor nebol práve najaktívnejší v tomto období. Zato kontrolný podvýbor, v ktorom som podpredsedom, pozval na svoje zasadnutie predstaviteľov Najvyššieho kontrolného úradu (ÁSZ), aby nás informovali o svojich skúsenostiach pri kontrole hospodárenia celoštátnych národnostných samospráv a ich vybraných inštitúcií. V našom prípade tou vybranou inštitúciou bola budapeštianska slovenská škola. Ako sa ukázalo, skúsenosti kontrolórov, ale aj pracovníkov kontrolovaných inštitúcií sú dosť zmiešané. Podľa odborníkov úradu systém hospodárenia celoštátnych národnostných samospráv – pravdepodobne aj vďaka ich kontrolám a navrhovaným zmenám – sa zlepšuje, zato v hospodárení inštitúcií je ešte veľa problémov. Pričom obyčajne tieto problémy vyplývajú z nedostatku odborníkov na hospodárenie, alebo sú zdedené problémy z obdobia, keď správcami skúmaných inštitúcií ešte neboli celoštátne samosprávy.

Minulý týždeň som mal možnosť s predsedníčkou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku navštíviť v Bratislave predsedu Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí Jána Varšu v rámci mojej prvej oficiálnej návštevy u neho po minuloročných voľbách. Samozrejme, s pánom Varšom sme už mali možnosť sa porozprávať na rôznych podujatiach, avšak – podobne ako to je v prípade mojich stránkových hodín – aj v tomto prípade platí, že na to, aby sme mali čas na dlhší a obsažnejší

rozhovor, potrebujeme dlhšie stretnutie. Je lepšie, keď nemáme okolo seba desiatky ľudí, ktorí by tiež mali záujem o rozhovor s ním alebo so mnou, keď nás nič nesúri, tak môžeme niektoré témy viac rozobrať. Bolo to pre mňa osožné stretnutie.

Koncom toho istého týždňa sme mali možnosť s pánom predsedom znova sa stretnúť pri odovzdávaní Ceny Ondreja Štefanka v rumunskom Nadlaku, kde z Maďarska bol vyznamenaný priateľ, pedagóg, historik, zástupca riaditeľky čabianskej školy, predseda miestnej slovenskej samosprávy v Békešskej Čabe Michal Lásik. Aj touto cestou mu blahoželám!

31. marca 2019

O činnosti Maďarsko-čínskej skupiny priateľstva v parlamente

Ako som o tom písal naposledy, v týchto týždňoch parlament nezasadá, a tak sa nekonajú ani pravidelné zasadnutia nášho výboru. Prestávku sa snažia využiť jednak medziparlamentné priateľské skupiny, alebo, v našom prípade, aj podvýbory. Keďže som členom aj niektorých medziparlamentných skupín, minulý týždeň som sa zúčastnil na aktuálnom zasadnutí Maďarsko-čínskej skupiny priateľstva. Do tejto skupiny som sa prihlásil predovšetkým preto, lebo v období, keď som pracoval na rôznych ministerstvách, viackrát som mal možnosť informovať delegáciu z Číny o princípoch a výsledkoch národnostnej politiky Maďarska a mal som dojem, že zo strany členov takýchto delegácií bol aj istý záujem o naše skúsenosti. Potom som sa dočítal, že aj v Číne je pomer národnostného obyvateľstva okolo 6-8% z celkového počtu obyvateľstva, teda ako je to aj u nás, tak som si povedal, možno by som aj ja mohol dostať informácie o národnostnej politike Číny cez túto skupinu.

Na spomenutom zasadnutí nás však informoval veľvyslanec Čínskej ľudovej republiky a zastupujúca štátna tajomníčka

Ministerstva zahraničných vecí Maďarska o programoch, pripravovaných pri príležitosti 70. výročia vzniku socialistickej Číny a tiež 70. výročia nadviazania diplomatických vzťahov medzi Maďarskom a Čínou. Tak v Číne, ako aj v Maďarsku sa pripomínajú obe výročia sériou spoločných akcií. Konajú sa návštevy politikov na vysokej úrovni, bude vydaná spoločná poštová známka pripomínajúca vznik diplomatických vzťahov medzi dvoma krajinami, obe verejnoprávne televízie pripravujú dokumentárne filmy o tej druhej krajine. Ak majú moji čitatelia záujem o dianie v krajine s najpočetnejším obyvateľstvom na našej planéte, môžu sledovať správy, ktoré od mája by sa mali intenzívnejšie zaoberať udalosťami súvisiacimi so 70. výročím vzniku ČLR.

V týchto dňoch zasadal náš Školský, kultúrny a cirkevný podvýbor. Je to síce jediný podvýbor z troch, ktorého nie som členom,

avšak školské záležitosti sú pre všetky národnosti bytostne dôležité, preto sa na ich zasadnutiach pravidelne zúčastňujem. Tentoraz nás informovali o zmenách v odbornom školstve, ktoré síce priamo nesúvisia s národnostným školstvom, ale väčšina našich žiakov pokračuje zo základnej školy týmto smerom, preto si myslím, že by sme mali byť informovaní aj my o plánoch a budúcnosti tejto oblasti.

Taktiež pokračujeme – spolu s predsedníčkou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a organizáciami, ktoré nás pozývajú – aj v informačnej kampani pred voľbami do národnostných samospráv, ktoré sa budú konať v októbri. Minulý týždeň som mal možnosť stretnúť sa s členmi budapeštianskych slovenských samospráv a zhrnúť pre nich informácie, ktoré už máme k dispozícii. Ako som zistil, podobne ako na predchádzajúcich informačných stretnutiach, aj Budapešťania sa obávajú hlavne toho, že nenájdu do všetkých obvodov dostatočný počet vhodných kandidátov. Pritom však vítajú zmeny, ktoré im uľahčia odovzdanie svojho hlasu na národnostné listiny, hlavne možnosť hlasovania v tom istom okrsku, kde volia členov miestnej samosprávy. Na tomto stretnutí účastníci už nahlas debatovali aj o možnosti zostavenia jednej spoločnej celoštátnej kandidačnej listiny. Je to však v kompetencii kandidačných organizácií, takže to, ako uvažujú o tejto otázke oni, dozvieme sa neskôr, po zasadnutí veľkých nominačných organizácií.

Ako som sa už o tom zmienil v predchádzajúcich zápiskoch, nedostatok učiteliek v materských, a učiteľov a učiteliek v základných školách čoraz viac pociťujú všetky národnosti. S veľkým očakávaním som preto prijal pozvanie do Učiteľského ústavu v Sarvaši, kde vedenie vysokej školy každoročne organizuje informačné stretnutie predstaviteľov ich národnostných katedrií,

celoštátnych národnostných samospráv a v poslednom čase aj hovorcov národností. Keďže zavedením národnostného štipendia sa zlepšili aspoň finančné podmienky na štúdium, budem zvedavý, či aj vysoká škola rozmýšľa o možnostiach, ako spopularizovať tieto odbory. O výsledkoch stretnutia vás budem informovať nabudúce.

14. apríla 2019

O návšteve u primátora mesta Békešská Čaba a u riaditeľky tamojšej slovenskej školy

Začínam tam, kde som skončil svoje predchádzajúce zápisky. S nedostatkom učiteľiek pre materské školy. Ako sa ukázalo na konferencii Vysokej školy pedagogickej v Sarvaši, nedostatok prihlásených poslucháčov pociťujú aj na tamjšej fakulte už viac rokov. Úpadok prestíže pedagogickej životnej dráhy za posledné desaťročia urobil svoje. Pre nás, Slovákov, je viac než smutné, že počet prihlásených najviac klesol práve na odbore slovenčiny. S radosťou však privítali zavedenie štipendia pre nastávajúce učiteľky, pričom podľa mienky prítomných táto nová možnosť prišla neskoro.

Pokladám za nesmierne dôležité spoznať čo najviac ľudí, ktorí svojou pozíciou a činnosťou v nej ovplyvňujú osud našej národnosti, spoluprácu medzi našou národnosťou a materskou krajinou, či inými krajinami, v ktorých žije slovenská menšina, ako aj okolnosti, za ktorých fungujú naše inštitúcie. Práve preto sa snažím o osobný kontakt s členmi diplomatickej misie Slovenska v Maďarsku, navštívil som predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, a napokon v deň doteraz posledných svojich

stránkových hodín v Békešskej Čabe som vyhľadal primátora mesta Békešská Čaba Pétera Szarvasa.

Ako to už býva, aj toto stretnutie obsahom presahovalo rámec zdvorilostnej návštevy, keď sa len vymenia menovky, a konkrétna spolupráca sa posunie na neurčitý čas. Keďže som mal pripravené dve veci na pána primátora, vytiahol som ich. Pevne verím, že som pomohol aspoň tomu, aby o nich vzniklo oficiálne stanovisko mestskej samosprávy. Jednu záležitosť som už v súvislosti

so svojimi prvými čabianskymi stránkovými hodina spomenul, totiž to, že učiteľky v materských školách, spravovaných mestom, nedostávajú takzvaný národnostný príplatok ani napriek tomu, že spĺňajú podmienky, ktoré predpisujú právne normy. Medzičasom som otázku preskúmal, a konzultoval som o tomto probléme aj s kompetentným kolegom na Ministerstve ľudských zdrojov. Pán primátor bol otvorený, prisľúbil, že to predloží Oddeleniu školstva, osvetu a športu, aby vybavilo, čo treba v záujme uzavretia tejto otázky.

Druhá záležitosť, ktorú som nadhodil, tiež pramení v dávnejšom stretnutí s riaditeľkou Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Čabe. Ako som sa o tom mohol presvedčiť aj sám, ulica, v ktorej sa naša inštitúcia nachádza (Ulica J. Dedinszkého), za posledné roky sa stáva čoraz menej bezpečnou. Na jednej strane ulice sa nachádza mestská nemocnica, na druhej zasa dve školské budovy. Okrem tej našej je tu v susedstve aj maďarská základná škola. Touto ulicou vedie linka autobusu, čiže na oboch stranách je vyznačená zastávka. A keďže čoraz viac rodičov vozí svoje deti ráno do školy a popoludní,

po skončení vyučovania z nej autom, je táto ulica až príliš rušná a deti behajú medzi autami, autobusom a sanitkami a inými autami z nemocnice. Ako aspoň čiastočné riešenie by videla pani riaditeľka Pečeňová vytvorenie prechodu pre chodcov. Na základe rozhovoru s primátorom už vie o probléme aj mestská samospráva, a tá hľadá riešenie, o ktorom mala rozhodnúť už minulú stredu. Možno by sa tak stalo aj bez mojej intervencie, avšak dôležité je to, aby sa problém vyriešil.

Predposledný víkend sme oslavovali Veľkú noc. Dúfam, že ste strávili veľkonočné sviatky v príjemnom rodinnom kruhu, že dievčatá a ženy boli popolievané, a aj chlapci a chlapi oslavovali v medziach spoločenskej slušnosti. A že slovenské rodiny mali príležitosť aj na pestovanie našich ľudových tradícií, súvisiacich s týmito sviatkami.

Práve v týchto dňoch by sa mala rozbehnúť moja webová stránka paulikantal.hu. Podľa plánov by sme mali uvádzať na stránke krátke filmové spoty zo života slovenskej národnosti a informovať o práci jej parlamentného hovorcu. Prosím svojich čitateľov, aby sledovali aj túto webovú stránku a reagovali na tam uverejnené materiály!

28. apríla 2019

O informačných stretnutiach k národnostným voľbám

Je síce ešte iba máj, avšak za posledné týždne sa zvyšuje záujem slovenských organizácií, ale aj samotných slovenských voličov o prípravu jesenných národnostných volieb. A práve preto sa organizujú regionálne stretnutia, kde – obyčajne spolu s Ruženkou Egyedovou-Baránekovou, predsedníčkou ZSM a s Alžbetou Hollerovou Račkovou, predsedníčkou CSSM – informujeme prítomných o úlohách súvisiacich s prípravami a, samozrejme, aj o zmenách, ktoré nastali v právnych podmienkach od posledných volieb. Keďže po vypísaní volieb prezidentom zostane už pomerne málo času na prípravu, je namieste, aby sa naši voliči zoznámili s najpodstatnejšími novotami.

Vychádzame z predpokladu, že voľby budú v polovici októbra. To pre nás znamená, že do konca septembra sa môžu registrovať na zoznam slovenských národnostných voličov tí, ktorí pred minulými voľbami tak neurobili, a majú záujem sa zúčastniť tohtoročných volieb do slovenských národnostných samospráv. Už registrovaní voliči zostávajú na zozname až dovtedy, kým sami nepožiadajú o odstránenie svojho mena.

Zmien v právnom pozadí je pomerne málo, pritom treba oživiť spomienky na pravidlá spred minulých volieb, lebo mnohí z nás si ich nepamätajú presne, alebo – keďže uplynulo päť rokov – jednoducho na ne zabudli. Sú tu predovšetkým dve základné zmeny, ktoré musíme mať na zreteli pri prípravách miestnych volieb. Ide o to, že počet členov miestnej národnostnej samosprávy sa zmenil, tam, kde je v deň vypísania volieb menej ako 100 registrovaných slovenských voličov, zostanú tieto zbory trojčlenné, kým tam, kde ich je vyše 100, od volieb majú byť päťčlenné. Miestne voľby práve preto musíme pripraviť s potrebným počtom kandidátov.

Tá druhá základná zmena je v tom, že sa vrátilo pravidlo, podľa ktorého kandidačnou organizáciou môže byť len organizácia, ktorá funguje najmenej tri roky a vo svojich základných dokumentoch má uvedené zastupovanie záujmov slovenskej národnosti.

Tiež v deň vypísania volieb sa vráti do platnosti nariadenie, že na zoznam národnostných voličov sa môžu registrovať, a tak aj voliť a byť volení len občania Maďarska, čím sa môže znížiť počet našich registrovaných voličov zhruba o 5%. A aj preto je dôležité, aby sme našli tých, ktorí buď v minulých voľbách nemali záujem

sa ich zúčastniť, alebo medzičasom dovърšili osemnásť rokov, a tak už môžu hlasovať.

Nakoniec to najdôležitejšie, čo našim voličom uľahčí účasť na voľbách do národnostných zborov. Svoje hlasy za slovenské listiny môžeme odovzdať na tom istom mieste, v tých istých volebných okrskoch, kde hlasujeme aj za miestne zastupiteľstvo. Čiže nemusíme hľadať národnostný okrsk, ako to bolo v minulých voľbách.

Teraz je predovšetkým úlohou slovenských spoločenských organizácií, aby sa rozhodli, či sa chcú stať nominujúcou organizáciou, ak áno, musia sa registrovať vo volebných kanceláriách, potom nájsť dostatočný počet vhodných kandidátov, ktorí by mohli zastupovať záujmy Slovákov na miestnej, župnej a celoštátnej úrovni. A nezabudnime pri tom ani na to, aby naši kandidáti podľa možnosti ovládali slovenčinu na dostatočnej úrovni a aby poznali naše tradície, slovenskú kultúru.

12. mája 2019

O znamenitých výročích

Ticho na chodbách parlamentu ešte trvá, prvé riadne zasadnutie po týždňoch kampane pre voľby do Európskeho parlamentu sa plánuje na koniec mája. Z pohľadu parlamentnej práce naše dni plynú pokojne. Parlamentné frakcie opozičných strán síce iniciovali zvolanie mimoriadneho plenárneho zasadnutia parlamentu, ale táto iniciatíva pre neúčast' väčšiny poslancov nebola úspešná. Takže zvolané zasadnutie neprijalo ani len svoj navrhnutý program.

Ako som už o tom písal, členovia Výboru národností toto obdobie využili na prípravu svojich návrhov na novelu národnostného zákona. O nich budeme zrejme rokovať na najbližšom zasadnutí výboru, plánovanom na prvý júnový týždeň. Medzičasom nás však predbehlo Ministerstvo spravodlivosti, ktoré v súvislosti s reorganizáciou systému súdnictva pripravuje návrh na modifikáciu množstva zákonov, medzi nimi aj národnostného. Tento návrh zatiaľ prechádza pripomienkovým konaním v štátnej správe, v rámci čoho sa dostal aj k celoštátnym menšinovým samosprávam. Naš výbor sa k navrhnutým zmenám národnostného

zákona vyjadrí, až keď ministerstvo svoj návrh predloží pred parlament.

Tieto zdanlivo pokojné dni mi umožňujú zúčastniť sa pomerne mnohých podujatí, čo aj využívam, a snažím sa dostať na čo najviac programov, predovšetkým na tie, kde sa pripravujú jesenné národnostné voľby.

Ako si azda pamätáte, v minulých rokoch sme si pripomínali sedemdesiate výročie z pohľadu našej národnosti osudových udalostí, keď veľká časť Slovákov na výzvu Československej presídľovacej komisie opustila svoje bydlisko a pod heslom repatriácie sa presťahovala na územie Československej republiky. Výmena obyvateľstva vo veľkej miere predurčila našu budúcnosť. Za to, že slovenská národnosť v Maďarsku nezanikla, môžeme ďakovať vo veľkej miere vzniku prvej našej spoločenskej organizácie

Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku koncom roka 1948 a následnému vzniku nových slovenských škôl v našich mestách a dedinách. Sedemdesiate výročie vzniku Zväzu sme si pripomínali koncom vlaňajšieho roka a sedemdesiatku existencie našich škôl si pripomíname v týchto týždňoch. Ako prvá si túto významnú udalosť pripomenula Základná škola v Slovenskom Komlóši. V meste, kde za sedemdesiat rokov túto školu ukončila asi polovica dnes žijúceho obyvateľstva. To znamená, že najmenej polovica terajších obyvateľov si tu vytvárala úzky vzťah k slovenskému jazyku, spoznávala hodnoty slovenskej kultúry, svojho dedičstva. Bolo to vidno na podujatiach mesta za posledné mesiace, keď pred preplneným hľadiskom oslávili významné výročie vzniku tanečného súboru, alebo Deň dolnozemskej slovenskej kultúry a, samozrejme, aj 70. výročie založenia školy.

Naše školy, hlavne tie dodnes dvojjazyčné, ktoré za posledné roky spravuje Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku, za desaťročia svojej existencie sa pričínili o to, aby slovenská národnosť v Maďarsku zostala živá, aby sa rozvíjala ako plnohodnotná komunita. Práve preto patrí tejto škole, ako aj ostatným, ktoré svoje výročie oslavujú neskôr, ohromná vďaka a uznanie každého člena našej slovenskej komunity.

26. mája 2019

O pripravách rozpočtu na rok 2020

Po pomerne tichších dňoch po voľbách do Európskeho parlamentu náš parlament znovu ožil. Na plenárnom zasadnutí frakcie politických strán hodnotili výsledky volieb, avšak po krátkej výmene názorov týkajúcej sa úspešnosti jednotlivých strán sme sa vrátili

k normálnemu chodu. Predložené návrhy zákonov sa nás priamo netýkali, tak sme sa mohli koncentrovať na najdôležitejší návrh zákona v tomto období, na návrh rozpočtu na rok 2020.

Ako vždy, národnostný výbor požiadal celoštátne národnostné samosprávy, aby si v prípravnej fáze sformulovali svoje očakávania. V našom prípade si vedenie CSSM určilo priority, a zostavilo svoje požiadavky. Absolútnou prioritou v tomto materiáli je nákup a obnova budovy bývalého slovenského evanjelického kostola v Pešti na Rákócziho triede. Na základe rozhovorov s predstaviteľmi vlády Slovenska aj Maďarska to momentálne vyzerá sľubne. Podľa môjho názoru sme sa doteraz nikdy nedostali tak blízko ku kladnému riešeniu otázky tejto budovy.

Druhou prioritou, ako to za posledné roky býva, je školstvo, teda plynulá obnova, či modernizácia infraštruktúry škôl spravovaných CSSM. Taktiež treba rozpočet škôl vždy prispôbiť zmenám zákonov, čiže musíme zabezpečiť financovanie centrálne zvýšenej minimálnej mzdy, alebo stúpajúcich režijných výdavkov. Dotýka sa to, samozrejme, aj kultúrnych inštitúcií.

Takže máme pozbierané očakávania celoštátnych národnostných samospráv. Medzičasom aj vláda predložila svoj koncept budúcoročného rozpočtu, v ktorom, čo sa týka národnostných položiek, prakticky vychádza z rámcov určených na tento rok. Výbor na základe očakávaní celoštátnych samospráv pripraví svoj návrh na modifikáciu vládou predloženého návrhu rozpočtu. A potom sa začne proces prerokovania týchto návrhov a zosúladenia v nich obsiahnutých finančných rámcov.

Pritom sme mali dôležité rokovanie s predstaviteľmi Správy fondov Gábora Bethlena, ktorá už rok spravuje aj národnostné podpory. Na základe informácií od podporených organizácií sa zdá, že ani táto organizácia nie je schopná urýchliť presun peňazí

pre naše spoločenské organizácie a národnostné samosprávy. Na základe informácií predstaviteľov Správy sa zdá, že problém registrujú aj oni a v krátkom čase pripraví návrh na zvýšenie počtu pracovníkov v tejto oblasti. Na základe priamych skúseností budú viesť rozhovor aj s predstaviteľmi Úradu premiéra na tému, ako zjednodušiť proces prípravy a vykonávania podporných zmlúv. Podľa dohody do tohto procesu hodlajú zapojiť aj delegáta národnostného výboru parlamentu. Verme tomu, že tentoraz naozaj bude vypracovaný systém, ktorý zabezpečí pre naše organizácie plynulé fungovanie a financovanie činnosti.

9. júna 2019

O menších zmenách v procese volieb do národnostných samospráv

Začiatkom meteorologického leta parlament ožil. Vláda pripravila a predložila na prerokovanie dva veľmi dôležité zákony, zákon o príprave ústredného rozpočtu Maďarska na rok 2020 a aj samotný rozpočtový zákon. Keďže sa dalo očakávať, že vládny návrh zákona o príprave rozpočtu nebude obsahovať už dlhodobo presadzovanú iniciatívu národností, aby bola uľahčená byrokratická záťaž vzhľadom na hospodárenie národnostných samospráv, náš výbor pripravil návrh modifikácie týchto predpisov. Či ho napokon predložíme, o tom sa rozhodne v týchto dňoch.

Z vládneho návrhu budúcoročného rozpočtu takisto vyplýva, že vláda nepočíta s ďalším nárastom finančných rámcov pre národnostné inštitúcie, samosprávy a spoločenské organizácie. Na poslednom zasadnutí výboru sme prerokovali aj náš modifikačný návrh, zostavený na základe požiadaviek celoštátnych národnostných samospráv. Bez toho, aby som bol konkrétny, by som uviedol len toľko, že tento návrh obsahuje ďalšie podstatné zlepšenie financovania tejto oblasti.

Čo sa týka zákona o príprave budúročného rozpočtu ma výbor poveril, aby som predniesol na plenárnom zasadnutí jeho stanovisko. Je možno zaujímavé, že v takomto zákone, ktorý by mal obsahovať predpisy súvisiace s hospodárením, s vykonávaním niektorých predpisov rozpočtového zákona, bol modifikovaný aj národnostný zákon, a aj volebný zákon. V národnostnom zákone sa upravit nesúladi medzi dvoma paragrafmi o počte poslancov volených do miestnych národnostných samospráv. Takže na základe tejto novely v tohtoročných voľbách miestne slovenské samosprávy budú trojčlenné, alebo päťčlenné. Túto zmenu sme prijali s úľavou.

Druhá dôležitá zmena, ktorú obsahuje tento návrh, sa týka zoznamu národnostných voličov. Keďže pri parlamentných voľbách sa ukázalo, že miestne volebné kancelárie jednoducho neboli schopné zabezpečiť bezproblémové hlasovanie národnostných voličov, teraz na základe žiadosti Celoštátnej volebnej kancelárie v miestnych volebných okrskoch bude mať každá národnosť

vlastný zoznam voličov, čiže slovenský volič bude musieť naznačiť pri vstupe do volebného okrsku, že chce prevziať aj hlasovacie hárky pre slovenské národnostné voľby. Mali sme síce výhrady voči takejto úprave, ale aj my sme mali svoje nepriaznivé skúsenosti pri posledných voľbách. Takže výbor podporil aj tento návrh.

Toto boli najpodstatnejšie body, ktoré súviseli s národnostným životom v zákone o príprave budúcoročného rozpočtu. Okrem toho som vo svojom príhovore naznačil prítomným, že náš výbor pravdepodobne predloží svoj návrh smerujúci k spomenutému uvoľneniu záťaže národnostných samospráv pri použití podpôr na svoje fungovanie a vykonávanie svojich úloh. Teraz je čas na to, aby sme o svojej pravde presvedčili aj členov vlády, respektíve stranícke kluby parlamentu.

23. júna 2019

Modifikačné návrhy Výboru národností k budúročnému rozpočtu a k školskému zákonu

Dva posledné týždne boli rušné aj napriek tomu, že pôvodne mal parlament zasadať iba do 15. júna. Avšak už tradične po tomto termíne na mimoriadnej schôdzi sa prerokuje zákon o príprave budúročného rozpočtu, ako aj samotný zákon o rozpočte na rok 2020. A zároveň s prerokovaním týchto dvoch zákonov na program mimoriadnej schôdze sa dostalo aj viac iných predlôh, z ktorých pre národnosti bol najdôležitejší návrh modifikácie školského zákona.

Keďže z každého pohľadu šlo o dôležité úpravy, Výbor národností Maďarska ku všetkým trom spomenutým návrhom pripravil svoj samostatný pozmeňovací, alebo lepšie povedané, dopĺňujúci návrh. O našej iniciatíve v súvislosti s budúročným rozpočtom mal predseda výboru Imre Ritter aj tlačovú konferenciu, avšak, ako sa odvtedy ukázalo, trochu priskoro, veď na tlačovke spomenutá suma, ktorú sme na základe predbežných dohôd s celoštátnymi samosprávami národností predostreli, sa medzičasom podstatne znížila, a zmenila sa aj vnútorná štruktúra navrhnutých položiek. Nuž, aj takto to vyzerá sľubne, teda aj v budúročnom

rozpočte môžeme postúpiť o stupeň vyššie čo sa týka financovania národnostných aktivít.

Vzhľadom na druhý, takzvaný prípravný zákon rozpočtu, navrhli sme, aby pre národnostné samosprávy boli vypracované osobitné pravidlá pri získaní, použití a vyúčtovaní štátnych dotácií. V súčasnosti totiž pre nich sčasti platia také pravidlá, ako pre miestne samosprávy, pritom paralelne aj tie, ktoré platia pre rozpočtové organizácie. Práve preto majú národnostné samosprávy pocit, že v súvislosti s hospodárením v podstate samosprávnosť ako taká sa vytratila zo systému.

Žiaľ, tento náš návrh neprešiel cez vládny filter, avšak predstaviteľ Ministerstva financií pri prerokovaní pozmeňovacích návrhov sa vyjadril tak, že sú otvorení na rokovanie o vytvorení nového systému pre našu oblasť, len čakajú na novú iniciatívu, respektíve na písomný návrh, o ktorom by sa dalo rokovať. Pri svojom príhovore na zasadnutí 1. júla som v mene národnostného výboru povedal, že začiatkom jesene si pripravíme písomný materiál ako základ k diskusiám.

Školský zákon mal byť modifikovaný napríklad v tom zmysle, že by sa z neho vytratili všetky práva národnostných samospráv, viažuce sa k vymenovaniu riaditeľa národnostnej školy. Na našu iniciatívu táto možnosť pre národnostné samosprávy predsa len zostane v úprave, čo môžeme koniec koncov

pokladať za úspech. Takže tieto týždne boli dvojtvárne. Z hľadiska financovania národnostnej sféry sme aj získali, aj nie, kým v školskom zákone sme síce nezískali nič nové, a predsa mám pocit, že so zachovaním už daných právomocí sme niečo dosiahli.

7. júla 2019

O Dni Slovákov v Maďarsku a o návšteve novej prezidentky Slovenskej republiky

Za posledné dva týždne parlament síce zasadal, no národnostný výbor už pracoval trochu letným spôsobom. Dôvodom je, že zákony, ktoré malo plenárne zasadnutie na programe, sme už buď prerokovali a pripomienkovali, alebo predložené návrhy neobsahovali úpravy, ktoré by sa týkali priamo národností. Napokon, na svojej poslednej letnej schôdzi plenárne zasadnutie prijalo zákon o rozpočte na rok 2020, a aj novelu školského zákona. Keďže o oboch, vtedy ešte len pripravovaných zákonoch som už písal, myslím si, že ak má niekto o ne bližší záujem, môže si ich prezrieť v Maďarskom vestníku (magyarközlöny.hu). Ja by som písal teraz radšej o iných veciach.

Za spomenuté obdobie došlo k dvom, z pohľadu Slovákov v Maďarsku, si myslím, doteraz najdôležitejším udalostiam roku 2019. Pripomenuli sme si tohtoročný Deň Slovákov v Maďarsku a novozvolená prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová absolvovala návštevu Maďarska.

Na tohtoročný Deň Slovákov, ako každoročne, sa zišli naši Slováci z rôznych kútov Maďarska, aby sa stretli, aby oslávili náš

najväčší spoločný sviatok. Aby v kostole (tentoraz v evanjelickom v Jači) si pripomenuli dôležitosť návštevy stredovekých svätcov Cyrila a Metoda pri vzniku písanej kultúry našich predkov. Aby sa nadchli krásou našej ľudovej kultúry a potešili program, ktorý pripravil Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku. Prišlo množstvo návštevníkov aj zo Slovenska, boli prítomní členovia diplomatického zboru Slovenska v Maďarsku, ale navštívili nás aj predstavitelia rôznych maďarských inštitúcií. Bolo nás veľa, v dobrej nálade, dôstojne sme oslávili náš sviatok. To mi potvrdili všetci tí, s ktorými som mal možnosť aj bezprostredne o tom hovoriť.

Štátnické návštevy z našej materskej krajiny sú pre nás vždy obzvlášť dôležité. To, či máme možnosť aj priamo sa stretávať s poprednými osobnosťami slovenského politického života, v značnej miere ovplyvňuje náš citový vzťah tak k Slovenskej republike, ako aj k členom aktuálnej vlády, či k popredným osobnostiam verejného života na Slovensku.

Ako na štátnických stretnutiach pani prezidentky viackrát odznelo, Maďarsko a Slovenská republika sú dôležití partneri v regionálnej i celoeurópskej politike. Spája nás množstvo vecí, medzi nimi hlavne naša spoločná minulosť a národnostné menšiny na oboch stranách štátnych hraníc. A práve preto Zuzana Čaputová po svojom zvolení, po prvej svojej návšteve v Českej republike, prišla navštíviť prezidenta Maďarska Jánosa Ádera, a stretla sa aj s premiérom Viktorom Orbánom. Mal som tú česť, že som mohol byť prítomný na tomto druhom stretnutí. Ako tieto stretnutia hodnotili na oboch brehoch Dunaja, rozhovory boli otvorené, niesli sa v dobrej nálade a v konštruktívnom duchu.

Z pohľadu Slovákov v Maďarsku, si myslím, návštevu novej prezidentky môžeme hodnotiť veľmi pozitívne. Totiž po oficiálnej časti svojho programu si našla čas aj na stretnutie s predstaviteľmi našich spoločenských organizácií, samospráv a inštitúcií. Zišli sme sa na pôde veľvyslanectva SR, kde sme mali možnosť priamo ju informovať o našej situácii. Viedla s nami neformálny rozhovor, z ktorého bolo vidno, že jej záujem o nás je úprimný a skutočný. Pevne verím, že tento záujem nebude jednorazový a k podobným stretnutiam dôjde aj inokedy, hoci aj na území našej materskej krajiny.

21. júla 2019

Na margo mojej účasti na letných stretnutiach

Je uhorková sezóna tak v spoločenskom, ako aj v politickom živote. Čo však neznamená nečinnosť slovenských spoločenských organizácií, či národnostných samospráv. Každá sobota je rušná, organizujú sa rôzne festivaly, podujatia, stretnutia, ako aj letné jazykové a iné tábory pre deti a pre dospelých.

Snažím sa dostať na čím viac takýchto akcií. Obyčajne sa na nich cítim dobre a vrátim sa plný nového elánu, niekedy aj nových podnetov. Je to tak aj napriek tomu, že nedá sa nevšimnúť si, ako sa z týchto našich slovenských národnostných podujatí postupne vytráca prirodzené používanie slovenského jazyka. Pred asi dvadsiatimi rokmi som na podobných stretnutiach mal pocit, že prítomní, aspoň ich väčšina, rozumie všetkému, čo tam odznie v slovenčine. Dokonca si pamätám aj mládežnícke podujatie, kde, keď som začal dvojazyčne svoj príhovor, sa ma pýtali, načo to hovorím aj po maďarsky, veď všetci rozumejú po slovensky. Avšak teraz, stále viac, mám opačný pocit. Kedysi sme vyčítali vláde, že od nás očakáva, aby sme sa stali „spievajúcou, tancujúcou“ národnosťou, a teraz sme sa ňou naozaj stali. A aj napriek tomu,

že už aj predstavitelia vládnych orgánov na spoločných akciách zdôrazňujú dôležitosť zachovania národnostnej kultúry, tradícií a aj národnostného jazyka.

Niekedy si myslím, že sme už náš „boj o slovenský materinský jazyk“ prehrali, a treba, aby sme si zachovali aspoň to, čo sa za daných podmienok ešte dá. A z tohto hľadiska treba vyzdvihnúť úlohu našich inštitúcií, ktoré sa naozaj snažia dokumentovať tak naše tradície, ako aj jazyk našich predkov. Osobitný význam má v tomto ohľade pred viac desaťročiami vydaný Atlas slovenských nárečí v Maďarsku. Myslím si, že táto publikácia zachytila v poslednej minúte to, čo sme zdedili po svojich predkoch, a čo sme si až do roku 1993 aj zachovali. Odvtedy, žiaľ, postupne toto dedičstvo strácame.

Samozrejme, ani tento obraz nie je jednoznačný, a ani jedno-
liaty. Ved' vieme, že zo všetkých komunit Slovákov mimo územia
Slovenskej republiky v Maďarsku sa učí po slovensky najvyšší
počet detí. Poznáme prípady, keď aj dospelí prejavujú záujem
o kurz slovenčiny a miestne národnostné samosprávy, či vedenie
miestnej slovenskej národnostnej školy tieto iniciatívy podchytiť
a zorganizuje pre nich jazykový kurz.

Kedysi, pri návšteve vládnej delegácie zo Slovenska, pri rozho-
vore s najvyššími ústavnými predstaviteľmi Slovenskej republiky
na otázku „Ako môže Slovensko pomôcť vám, Slovákom v Maďar-
sku“, sme odpovedali, že stačí, aby sa Slovensko rýchlo vyvíjalo a
stalo sa vzorom pre ostatné krajiny, ktoré sa práve snažia dobeh-
núť rozvinutú časť Európy.

Nuž, myslím si, táto podmienka je splnená. Slovensko je čle-
nom eurozóny, rýchlo napreduje v hospodárskom rozvoji a Tatry,
ako aj Slovensko celkovo, sa stali naozaj lákavým cieľom turistov,
medzi nimi aj našich Slovákov. Pritom však pri návštevách našej
materskej krajiny stále máme pocit, akoby na nás, Slovákov v Ma-
ďarsku, slovenská verejnosť zabudla. Ani tam od nás nikto neoča-
káva, aby sme vedeli po slovensky a tvária sa veľmi prekvapene,
keď sa niekto z nás ozve v tomto jazyku. Takže je čo robiť nielen
doma, ale aj na Slovensku v záujme toho, aby pocit spolupatrič-
nosti Slovákov vo všeobecnosti sa stal znovu živým.

4. augusta 2019

Po návšteve u Slovákov vo Vojvodine

Minulé moje zápisky, čítajúc ich už na stránkach Ľudových novín, boli akési nezvyčajne, a možno aj prehnane pesimistické. Okrem toho mali skôr charakter úvah, ako dokumentácie mojej činnosti. No myslím si, že aj takéto úvahy by mali byť súčasťou nášho spoločenského života, prípadne aj ako podnet na diskusiu o podobnej tematike.

Teraz však by som písal o niečom inom. Pred niekoľkými týždňami som mal možnosť navštíviť niektoré obce a akcie vojvodinských Slovákov. Samozrejme, o nich som čo-to vedel aj doteraz, ale priame dojmy mi ešte chýbali. Vďaka organizačnej pomoci Any Horvatovej som sa zoznámil s mnohými ľuďmi, aktivistami slovenskej menšiny vo Vojvodine, a tak som si vytvoril obraz o ich súčasnosti, aj keď, samozrejme, veľmi subjektívny.

Nedá mi, aby som nenapísal aj to, čo mojou hlavou prebehlo pri prvej zastávke v Báčskom Petrovci, pred budovou gymnázia Jána Kollára, ktorú postavili na podnet a s finančnou pomocou Milana Rastislava Štefánika. Ako aj v iných prípadoch sme mohli počuť pripomienku, že to vzniklo za pomoci medzivojnového

Československa, či niektorého predstaviteľa vtedajšieho politického života ČSR. A odvtedy aj tieto inštitúcie, aj miestne slovenské komunity sa vyvíjali sto rokov nerušene, a práve preto má človek pocit, akoby sa pohyboval na Slovensku, v čisto slovenskom prostredí. A tu som pochopil, čo vlastne hľadajú, a čo už nenájdu v našich dedinách a mestách návštevníci zo Slovenska, alebo práve z Vojvodiny.

O sile tejto komunity svedčí budova obnoveného evanjelického kostola v Petrovci, taktiež práve prebiehajúca obnova budovy gymnázia, záujem detí o detský tábor v Jánošíku, či záujem miestnych Slovákov o literárny večierok vo štvrtok večer v Kulpíne. Táto mentálna sila bola prítomná všade, aj napriek hospodárskym ťažkostiam, alebo plynulému odchodu mladých z krajiny. Našťastie následky odchodu mladých sme postrehli zatiaľ len pri rozhovoroch s predstaviteľmi miestnej či regionálnej samosprávy, alebo na stretnutí s predsedníčkou Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny, s pani Libuškou Lakatošovou. Na uliciach, alebo na podujatiach, aspoň z nášho pohľadu, ešte

zoslabovanie miestnych organizácií, chvalabohu, nevidieť.

Na podnety priateľa Vlada Valentíka sme mohli nazbierať naozaj hodnotné dojmy zo života Slovákov vo Vojvodine. Neformálne stretnutia a rozhovory s deťmi, dospelými a predstaviteľmi jednotlivých organizácií, alebo významnými osobnosťami miestnej kultúry nám pomohli vytvoriť si vlastný obraz o tom, ako sa môže dotvárať, zachovať a rozvíjať menšinová komunita, ktorej dlho po „veľkej vojne“ žila tak domáca, ako aj medzinárodná politika, ktorá do posledných rokov zostala kompaktná a svoju budúcnosť mala prakticky vo vlastných rukách. Ktorá aj napriek naozaj krutým skúsenostiam z poslednej európskej vojny si zachovala svoju životaschopnosť a aj nedotknuteľnú, silnú slovenskú identitu až dodnes. Nám zasa neostáva nič iné, ako tam chodiť častejšie, aby sme sa poučili aj z ich skúseností, aby sme načerpali energiu z ich vitality.

Za zorganizovanie týchto stretnutí aj touto cestou ešte raz ďakujem Ane Horvatovej a Vladimírovi Valentíkovi.

18. augusta 2019

O programoch z konca leta 2019

V druhej polovici augusta takmer všetky miestne slovenské samosprávy a spoločenské organizácie pripravovali podujatia. Väčšinu z nich organizovali na predĺžený víkend okolo dvadsiateho augusta, ale niektoré sa konali aj v predchádzajúcu alebo nasle-

dujúcu sobotu. Takže pozvánok prišlo veľa, a aj touto cestou sa ospravedlňujem tým, ku ktorým som nemal možnosť prísť.

Navštívil som dve obce v Piliši, Kestúc a Senváclav, kde som už dlhší čas nebol, ani nepočul o aktivitách ich slovenských samospráv, tak som bol zvedavý aj na to, či sa pripravujú na voľby, a ako vidia tamojší Slováci situáciu vo svojej komunite. Mal som zaujímavé rozhovory, a, samozrejme, aj zaujímavé programy. V Kestúci som podporil vystúpenie santovskej hudobnej skupiny SantovSka, ktorá účinkovala spolu so speváckou skupinou Studienka a predniesli zaujímavý slovensko-maďarský program pre potešenie všetkých účastníkov. V Senváclave v rámci Dňa obce a národnostného dňa sa predstavili okrem domácich skupín aj spevácke skupiny z okolia. Z oboch dedín som odchádzal plný nových informácií o ich aktivitách a o situácii slovenských samospráv, ako aj o tom, ako sa pripravujú na október.

Počas predĺženého víkendu okolo štátneho sviatku som sa zúčastnil na niekoľkých podujatiach v Békešskom regióne. Aktivity tamojších dedín a miest sú vďaka niektorým členom miestnych slovenských samospráv či organizácií viac a častejšie dokumentované tak v slovenskej tlači, ako aj na Facebooku. V Čabasabadi a v Kétšoproni som sa zúčastnil tamojších akcií spolu s parlamentným poslancom tohto okolia, s Tamásom Herczegom, čo je pre mňa dôkazom dobrej povesti obyvateľov týchto obcí, veď záujem pána poslanca asi tiež vyplýva z toho, že o týchto komunitách často číta, či počuje počas svojej práce.

V Slovenskom Komlóši si tento rok pripomínajú 70. výročie pobytu gréckych detí, ktoré sa sem dostali ako utečenci pred občianskou vojnou v Grécku. Na ich pobyt si obe strany, teda bývalé deti, aj komlóšske rodiny, ktoré ich svojho času prijali k sebe, spomínajú v dobrom. Práve preto sme sa s gréckym kolegom

Tamásom Sianosom dohodli, že na základe iniciatívy Kruhu priateľov Slovenského Komlóša si túto udalosť pripomenieme odhalením pamätnej tabule na mieste, kde pôvodne boli grécke deti prijaté, na nádvorí maďarskej školy v Komlóši. Keďže spomedzi pôvodných účastníkov už žije iba hrstka, myslím si, že to bola aj pre nich jedna z posledných možností, aby sa stretli ešte osobne. Bolo príjemné vidieť, že aj potomkovia detí, ako aj komlóšských rodín prejavili veľký záujem o túto mimoriadnu udalosť. Samotné odhalenie tabule bolo milé a dôstojné. Stretnutie skupiny Grékov z Budapešti a miestnych rodín zasa dojímavé, ale, keďže bol prítomný aj grécky hudobník, napokon vyústilo do veselého tanca. Zažil som málo podobných „medzinárodných“ stretnutí, na ktorých by predstavitelia dvoch národností spomínali na dávne časy v takomto intímnom a dôvernom duchu.

1. septembra 2019

O predvolebných aktivitách našej komunity

Blížia sa komunálne a národnostné voľby. Už bolo treba odovzdať zoznamy podporných podpisov a mená kandidátov do miestnych slovenských samospráv. Župné a celoštátne listiny bolo treba odovzdať v župných úradoch alebo v Národnej volebnej kancelárii. Ako sledujem údaje na jej domovskej stránke, proces nominovania v slovenských obciach napreduje plynule, máme registrovaných 561 kandidátov, z ktorých 545 je miestnych, kým ostatní sú tí, ktorí kandidujú buď do župných samospráv, alebo do Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Podľa všetkého aj napriek neistotám okolo jednej regionálnej listiny napokon aj župné samosprávy volíme v tom istom počte, ako pred piatimi rokmi. A vďaka zmluve o spoločnom postupe pred voľbami, Slováci budú mať len jednu celoštátnu listinu.

Toto sú dobré správy. Dúfam, že vďaka širokospektrálnej spolupráci celoštátnych spoločenských organizácií v budúcnosti naďalej zostaneme viac-menej jednotní, a vo Valnom zhromaždení CSSM bude aj v nastávajúcom cykle pokračovať pokojná spolupráca. O to viac, že otázka prestavby bývalého evanjelického

kostola na Rákócziho triede by sa mala v blízkej dobe konečne vyriešiť. Táto investícia, ktorá – ak ju naozaj dostaneme do vlastných rúk – vyžaduje pokoj a úzku spoluprácu každého, kto má záujem o zachovanie svojej národnosti v Budapešti. Bude to pre nás veľká úloha, ktorá zasa na druhej strane by mohla vyriešiť problémy s nedostatkom priestorov pre slovenské inštitúcie sídliaace v hlavnom meste.

Ale aj miestne a župné samosprávy majú čo zlepšiť v spolupráci, lepšie povedané, v súzvuku medzi jednotlivými členmi týchto zborov. Na mieste, teda v našich dedinách, kde ľudia, slovenskí voliči bezprostredne poznajú členov slovenskej samosprávy, nie je jedno, nakoľko uznávajú, podporia ich prácu. Z rozhovorov z posledných mesiacov som nadobudol názor, že je na tom čo zlepšiť. Pomerne často som počul, že bývalí členovia nechcú zostať v samospráve, a mladší, či vôbec – iní, zasa nemajú ani záujem, ani obraz o tom, čo sa robí v týchto volených zboroch, potvrdzuje tento môj postreh. A to napriek tomu, že v podstate všetky

národnostné samosprávy organizujú ročne viac podujatí a povinne majú mať aj každoročné verejné zasadnutie, verejný náčuv. Z tohto, aspoň pre mňa, vyplýva, že musíme zlepšiť komunikáciu našich samospráv s ich voličmi, aby pred ďalšími voľbami nenastala situácia, keď sa na poslednú chvíľu hľadajú kandidáti.

Tiež som sa stretol s prípadmi, keď členovia niektorých miestnych slovenských národnostných samospráv medzi sebou ani nekomunikovali.

Niekoľko samospráv tak aj zaniklo, respektíve členovia niektorých slovenských zborov boli natoľko rozvadení, že bolo ťažké ich nahovoriť, aby vôbec pokračovali, aby pomohli aspoň nájsť miestnych kandidátov. Pamätáme si aj prípady, keď slovenské samosprávy pre nezhody predčasne zanikli, niektoré potom ani nezaložili počas minulého volebného obdobia. Keďže v týchto obciach aj teraz kandidujú prakticky tí istí ľudia, stojí to na múdrosti miestnych voličov, aby im naznačili, že rátajú s ich súčinnosťou, alebo si zvolia také zloženie slovenských zborov, od ktorých očakávajú otvorenosť pre spoluprácu. Verme tomu, že slovenskí voliči sú múdri a postarajú sa o to, aby sa nezhody v rámci niektorých slovenských samospráv neobnovili, aby cieľom každého zvoleného člena miestneho slovenského zboru bolo dobro našej národnosti.

15. septembra 2019

Končí sa volebné obdobie národnostných samospráv

Blíži sa termín volieb do národnostných samospráv. Niektoré národnosti nám závidia pokoj, s akým sa pripravujeme na ne, čiže to, že máme jednu celoštátnu listinu. Ťažko im vysvetliť, aké skúsenosti doviedli nás, počítajúc aj vedúcich predstaviteľov nominujúcich organizácií, k tomu, aby sme sa zhodli na tom, že bude pre našu národnosť lepšie, ak sa spojíme a vytvoríme spoločnú listinu. A aj takto sme mali menšie trampoty okolo nominácií, bez ktorých by nám bolo ľahšie. Teraz už naozaj potrebujeme kampani iba na to, aby sme našli ešte nových voličov, ktorí doteraz neboli registrovaní, a aby sme nabádali už registrovaných, aby aj išli hlasovať.

Prvé septembrové týždne zasa som mal veľmi rušné. Pôvodne som si síce myslel, že svoje stránkové dni obnovím až od októbra, avšak tak v CSSM, ako aj na Čabe som mal dosť vecí prerokovať s ľuďmi, takže som zašiel do oboch svojich kancelárií. Tamojšie stretnutia majú vždy zmysel, lebo sa dajú spresniť programy nasledujúcich týždňov, ale tentoraz som v Čabe mal aj návštevu z obce, kde pre okolnosti súvisiace s miestnymi slovenskými

voľbami chceli so mnou hovoriť a vyhodnotiť situáciu okolo nominácie miestnych kandidátov.

Ku koncu volebného obdobia aj predsedovia celoštátnych národnostných samospráv, ktorí zároveň sú aj členmi Združenia celoštátnych národnostných samospráv, sa stretli na vysunutom zasadnutí v Chorvátsku, kam pozvali aj nás, teda hovorcov národností. Na zasadnutí vyhodnotili päťročnú činnosť združenia, vypočuli sme si aj hodnotenie toho istého obdobia z pohľadu školského referenta, zodpovedného za národnostné školstvo Ministerstva ľudských zdrojov a aj zástupkyne ombudsmana zodpovednej za práva národností. A keďže pamäť človeka je selektívna, bolo osožné si vypočúť rekapituláciu posledných piatich rokov z týchto pohľadov. Samozrejme, nikto z nás si nepamätal všetko, čo sa udialo trebárs v oblasti školstva, lebo tam dochádza každý rok k množstvu zmien.

V tomto roku, ako o tom informovali aj Ľudové noviny, škola v prírode pre žiakov našich škôl sa uskutočňuje na novom mieste,

v Jasení. Keďže ma zaujímalo, v akom prostredí a na základe akého programu doškoluujú naše deti, minulý týždeň som navštívil aj školu v prírode. Podmienky sú v podstate rovnaké, aké boli v Hronci pred desiatimi rokmi. Tak ubytovanie, ako aj príroda na okolí pripomína tamojšie prostredie. Pre mňa, ako „neučiteľa“, bol zaujímavý aj program, na základe ktorého deti, prichádzajúce z rôznych škôl, zamestnávajú tak, aby to ony, aj ich učitelia pokladali za užitočné. Program môžem len odporúčať pre všetkých. Niektoré časti, ktoré v našich školách vidieť len zriedkavo, by som si vedel predstaviť aj doma, ako obsah domáceho doškolovania pre širší okruh našich učiteľov.

29. septembra 2019

O „večne zelenej“ tému modifikácie národnostného zákona

Oberačkové obdobie teraz neznamena pre nás len rad podujatí s tematikou vína, ale zároveň aj koniec predvolebného obdobia. Už poznáme celoštátnu kandidačnú listinu a keďže máme jedínú, sú pre nás známi aj nastávajúci členovia nového Valného zhromaždenia CSSM. Je to tak dobre, už treba iba vyčkať oficiálne vyhlásenie výsledkov aj z dedín a miest, zo žúp a môžu začať vypracovávať „nový päťročný plán“ našej národnosti.

Parlament ešte nezasadá, zato národnostný výbor sa stretol už dvakrát za posledné dva týždne. Pripravujeme návrhy modifikácie školského zákona, ktoré sú potrebné na to, aby jazykový príplatok pre národnostných učiteľov mohol byť diferencovaný. Podľa návrhu výboru by príplatok – ktorý doteraz dostávali len pedagógovia používajúci slovenský jazyk aspoň na polovici svojich povinných vyučovacích hodín – mohol dostať prakticky každý učiteľ, ktorý svoj národnostný jazyk počas svojej práce, aj keď len v minimálnej miere, používa. Sú tam ešte síce nepresnosti, ale samotný smer je dobrý, takúto možnosť potrebujeme na to, aby sme mohli v národnostných školách zaplatiť aj tých učiteľov,

ktorí nevyučujú slovenčinu, ale iné predmety, prípadne čiastočne aj po slovensky, alebo ktorí v mimoškolskej činnosti pripravujú tanečný súbor školy, alebo spevokol na prednes slovenských tanco-
cov a ľudových piesní.

Zdá sa, že aj modifikácia národnostného zákona bude večne zelenou témou našich zasadnutí. Ako som už o tom viackrát písal, pracovná skupina založená pri našom výbore počíta s tým, že teraz, počas jesenného zasadnutia, predložíme svoje pozmeňujúce návrhy, ktoré by mali byť aj zásadné, a – samozrejme – k týmto by sme chceli dodať aj návrhy menšieho významu, ktoré pozbie-
rali národnostné samosprávy, vládne úrady a aj členovia výboru. Potom nás vláda predbehla s vlastným návrhom modifikácie toho istého zákona, ktorý chce v krátkom čase predložiť, aby bol pri-
jatý čím skôr, a v ktorom neráta s podstatnými zmenami v texte normy. Mal by obsahovať len novely, ktoré neovplyvnia obsah a štruktúru súčasného znenia zákona.

Pravdou je, že naša pracovná skupina zatiaľ nepredložila svoje návrhy na podstatnejšie zmeny. Tie by mali regulovať samotný štatút národnostných samospráv v rámci systému financovania verejných úloh, hospodárenia národnostných samospráv, ale napríklad aj také otázky, čo s inštitúciami, keď po voľbách ešte nevznikla nová samospráva a predchádzajúca už neexistuje. Kto má vykonávať úlohu zamestnávateľa alebo správcu. Alebo za akých podmienok majú dostať národnostné samosprávy do svojho vlastníctva nehnuteľnosti, ktoré používajú pri vykonávaní svojich úloh. Avšak tieto otázky treba podrobne preskúmať, vypočuť si o nich názor všetkých zainteresovaných a až potom vytvoriť konečný variant textu. Takže teraz vo výbore diskutujeme o tom, či podporiť bez výhrad modifikáciu navrhovanú vládou, alebo jej návrhy predostrieť ako návrh výboru, alebo nepodporiť návrh s tým, že počkáme, až budú založené nové celoštátne samosprávy a všetky, aj tie podstatnejšie otázky budú dostatočne prediskutované na to, aby sme ich predložili parlamentu. K tomu treba dodať aj to, že národnostný zákon je dvojtretinový, takže sa nadviazuje otázka, či bude za jeden kalendárny rok novelizovaný dvakrát. Máme teda pred sebou ťažké týždne, keď budeme musieť absolvovať pravdepodobne najostrejšie diskusie tohto volebného obdobia.

14. októbra 2019

Jesenné programy tesne po národnostných voľbách

Vo svojich zápiskoch viackrát som písal za posledné mesiace o národnostných voľbách, teraz, keď už ich máme za sebou, rád by som túto tému uzavrel s tým, že blahoželám všetkým poslancom miestnych a župných samospráv, ako aj zvoleným členom Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

Môžeme konštatovať, že predvolebná dohoda medzi nominačnými organizáciami fungovala, voľby prebehli bezproblémovo. Samozrejme, priebeh a skúsenosti hlasovania budeme hodnotiť aj na niektorom nasledujúcom zasadnutí Výboru národností v Maďarsku, kde hodláme pozvať aj predstaviteľov Národnej volebnej kancelárie.

Po sto dňoch zdanlivého spánku parlamentu sme 21. októbra otvorili tohtoročné jesenné zasadnutie. Na programe nasledujúcich dní okrem iných, z národnostného hľadiska menej relevantných návrhov vypočujeme si od ministra financií správu o splnení predpisov minuloročného rozpočtu. Ako zaiste si pamätajú moji čitatelia, v minuloročnom rozpočte sa nachádzala prvýkrát suma

určená na poskytovanie štipendií pre poslucháčky národnostných pedagogických fakúlt, pre nastávajúce učiteľky národnostných materských škôl. Som zvedavý, v akej miere sa minuli tieto peniaze, či naozaj bol taký záujem o túto možnosť, aký sme očakávali. A ak nie, čo sa stalo so zostávajúcimi peniazmi. Tento finančný rámec aj tento rok figuruje v rozpočte, a nie je jedno, či naozaj nám pomôže prilákať mladých pre profesiu pedagóga a tak riešiť akútny nedostatok učiteliek a učiteľov v našich výchovnovzdelávacích inštitúciách, alebo zostáva len nevydareným pokusom o naplnenie prázdnych učiteľských miest.

Za posledné obdobie som bol dvakrát v Békešskej Čabe. V piatok, 11. októbra odovzdávali tam spoločnú pedagogickú cenu dolnozemskej Slovákov, cenu Samuela Tešedíka. Tentokrát z Maďarska bola vyznamenaná Monika Szelényiová z budapeštianskej slovenskej školy a Zuzana Čičel'ová-Korbel'ová zo Sarvaša. Keďže

Monika Szelényiová nemohla byť prítomná, mohol som zagratulovať len Zuzke Čičelovej-Korbelovej. Pri počúvaní laudácie pre obidve učiteľky som si želal, aby sme aj naďalej mali takýchto kvalitných učiteľov v našich školách.

Druhá príležitosť, keď som navštívil Čabanov, bola dvojďňová prehliadka slovenskej kultúry Dolnej zeme v rámci programu financovanému Európskou úniou Interreg. Na stretnutí okrem slovenských obcí z okolia Čaby svoje tradície prezentovali aj predstavitelia slovenskej obce v Rumunsku, Novej Huty. V tomto programe okrem folklórnych tradícií sme mali možnosť bližšie sa zoznámiť aj s kulinárnymi koreňmi príslušníkov slovenskej národnosti okolia. Tradičné slovenské jedlá nám účastníci prezentovali rozdelené podľa štyroch ročných období. A keďže medzi pevné základy identity slovenského obyvateľstva Dolnej zeme patrí aj vlastná rodinná receptúra pre výrobu klobás, v druhý deň akcie prebehla aj klobásová súťaž medzi skupinami okolitých dedín, do ktorej sa zapojilo aj mužstvo Novej Huty, tiež aj Nových Zámkov, a so svojimi dvomi kamarátmi sme pripravili svoju čabiansku klobásu aj my, Slováci z Budapešti. Súťaž vyhrala skupina z mojej rodnej dediny, Kétsoproňu, avšak si myslím, že pri tej nálade prakticky každý bol víťazom. Zato výhercom gratulujem. A zároveň touto akciou zo svojej strany festivalovú sezónu uzatváram.

28. októbra 2019

O prvej návšteve slovenských detí v budove Parlamentu

Azda najdôležitejšou udalosťou týchto týždňov bolo prevzatie mandátov zvolených členov Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku a následné ustanovujúce zasadnutie VZ.

Jednotný volebný postup umožnil, aby aj voľba (staronovej) predsedníčky a prijatie obnoveného organizačného a prevádzkového poriadku CSSM prebehli hladko a jednohlasne. Musím dodať, že k tejto jednote nám gratulovali tak moji kolegovia – hovorcovia, ako aj štátny tajomník zodpovedný aj za národnostnú oblasť Miklós Soltész.

Ten istý týždeň som privítal v budove Parlamentu pomerne početnú delegáciu školy z Alkáru. Prišli (takmer) všetci jej žiaci, aj s niektorými svojimi učiteľmi. Prehliadku budovy absolvovali so záujmom. Pre deti, ktoré predtým už navštívili Palác zázrakov, táto návšteva znamenala výnimočný zážitok, veď táto budova je tak zvonka, ako aj zvnútra krásna a honosná. Možnosť takejto návštevy touto cestou ponúkam aj ostatným školám, ktoré sa chystajú do hlavného mesta a chceli by sa pozrieť aj do Parlamentu. V prípade záujmu ich prosím, aby mi svoj zámer oznámili včas, lebo aj ja musím požiadať o termín najmenej dva – tri týždne pred plánovaným programom.

Výbor národností v Maďarsku zasadal za posledné dva týždne dvakrát, 29. októbra a 4. novembra. Na prvom zasadnutí sme prerokovali správu Ministerstva financií o splnení rozpočtového zákona na rok 2018. V príhovore na plenárnom zasadnutí predsedu výboru vyzdvihol zavedenie národnostného štipendijného systému pre poslucháčov pedagogických fakúlt rozpočtovým zákonom na rok 2018, ako aj ďalší stupeň zvyšovania podporných rámcov pre národnostné samosprávy a iniciatívy. Celkovo sme to zhodnotili ako pozitívny postup vo financovaní našich zámerov.

Na druhom svojom zasadnutí náš výbor prerokoval v prvom čítaní zákon o odbornom školstve. Je síce pravda, že táto oblasť verejného školstva sa týka národností len v malej miere, my, Slováci – ako aj väčšina národností v Maďarsku – v súčasnosti nemáme

národnostné odborné programy alebo školy, avšak na základe dávnejších pokusov nemôžeme vylúčiť možnosť ich vzniku. Práve preto sme so záujmom preštudovali návrh zákona a na plenárnom zasadnutí v utorok 5. novembra som sa v zastúpení národnostného výboru prihovril k tejto téme ja. Vo svojom vystúpení som zdôraznil, že garančné prvky, ktoré má národnostné školstvo v zákone o verejnom školstve a v národnostnom zákone, treba buď previesť aj do tohto nového zákona, alebo aspoň v texte zákona naznačiť platnosť hlavne práv súhlasu, alebo vyjadrenia sa v otázkach aj odborného školstva v prípade, ak ide o národnostné školy, alebo aspoň o národnostné programy v odborných školách, či vo viacúčelových školských zariadeniach. Tento môj príhovor si záujemcovia môžu pozrieť na internetovej stránke maďarského parlamentu:

<https://sgis.parlament.hu/archive/playseq.php?date1=20191105&time1=083608&offset1=000741.00&date2=20191105&time2=083608&offset2=122718.00&type=real>

Ako z uvedeného vidno, aktivita parlamentu, ako aj Výboru národností v Maďarsku sa obnovila. Dúfam, že aj naďalej budem môcť svojim čitateľom prinášať zaujímavosti zo svojej činnosti a z činnosti výboru.

10. novembra 2019

O starnutí a o otázkach vysokého školstva

Človek si za normálnych okolností neuvedomuje svoj vek denno-denne, pokladá to za danosť, ktorá v lepšom prípade mu nezabraňuje vykonávať každodenné úlohy, či neprekáža pri normálnom živote.

Sú však udalosti, pri ktorých si jednoducho musíme uvedomiť tempo plynutia času. Takýto pocit som mal 16. novembra, keď

sme si v Békešskej Čabe pripomínali 30. výročie založenia Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku. V Dome slovenskej kultúry sa zišlo niekoľko desiatok ľudí, predovšetkým zakladateľov, bývalých a teraz aktívnych členov organizácie. My starší sme si pripomínali zašlé časy, kým terajšia mládež sa zabávala jej vlastným spôsobom. A takto to má byť.

Keď som mal predminulý týždeň stránkové hodiny v Békešskej Čabe, rozmýšľal som nad tým, či táto moja iniciatíva priniesla pre mňa, a samozrejme, pre slovenských voličov to, čo som očakával ja, alebo čo by chceli oni. Treba uznať, že záujem o túto možnosť osobného stretnutia nedosiahol mieru, akú som očakával. Tak som si povedal, že zruším tieto pravidelné stránkové hodiny tak v Budapešti, ako aj v Békešskej Čabe. Veď beztak sa dosť často zúčastňujem na rôznych podujatiach prakticky vo všetkých regiónoch, takže možnosť osobného stretnutia je aj tam. Navyše v posledných mesiacoch som mal ísť viackrát do Békešskej župy, lebo tamojšie slovenské organizácie a samosprávy sú vždy aktívne. Tak som si to rozmyslel. Veď práve teraz sa založili nové slovenské samosprávy, do ktorých bolo zvolených pomerne veľa nových ľudí. A možno práve oni budú mať na začiatku svojej činnosti väčší záujem o moju pomoc. Takže zostáva všetko po starom, každý prvý piatok mám stránkové hodiny v Budapešti, v sídle CSSM a každý druhý piatok v mesiaci v Békešskej Čabe v Dome slovenskej kultúry.

Za posledné dva týždne Výbor národností v Maďarsku zasadal dvakrát. Na svojom zasadnutí 12. novembra prerokoval návrh zákona o odbornom školstve v druhom čítaní, a na zasadnutí 18. novembra sme mali možnosť zoznámiť sa s viacerými návrhmi zákonov, z ktorých je pre nás hádam najdôležitejší návrh zákona o modifikácii niektorých zákonov v súvislosti s prijatým zákonom

o odbornom školstve. Keďže tento návrh obsahuje okrem iného aj návrh na novelu národnostného zákona a zákona o verejnom školstve, preštudovali sme ho pozorne a na základe dohody členov výboru, vytvorený názor národnostného výboru budem prezentovať ja.

Aby sme nezabudli, že náš výbor má aj svoje podvýbory, tri-násteho novembra sa zišli členovia kontrolného podvýboru, aby si vypočuli štátnu tajomníčku zodpovednú za vysoké školstvo o zmenách, ktoré práve prebiehajú v systéme vysokého školstva. Boli sme, samozrejme, zvedaví predovšetkým na budúcnosť národnostných katedier, či národnostných pracovísk jednotlivých univerzít. Štátna tajomníčka nás informovala podrobne a obsažne. Z jej prezentácie sa nám zdalo, že štrukturálne zmeny by nemali mať vplyv na národnostné pracoviská, alebo ak áno, malo by to znamenať zlepšenie ich financovania, predovšetkým v súvislosti so zavedením národnostného štipendijného systému pre poslucháčov národnostných pedagogických katedier. A takto súvisí všetko so všetkým, úsilie a iniciatívy národnostného výboru s financovaním národnostného vysokého školstva.

24. novembra 2019

O stretnutí s predsedami v októbri zvolených slovenských samospráv v parlamente

Ku koncu roka tak v parlamente, ako aj mimo neho sa nahromadili programy. Parlament zasadal predminulý a minulý týždeň každý deň, pričom aj naše samosprávy, organizácie tiež organizujú množstvo podujatí.

Popri plenárnom zasadnutí parlamentu zasadal aj Výbor národností v Maďarsku, a taktiež sme sa stretli aj v rámci informačného programu na schôdzi podvýboru pre školstvo, kultúru a cirkevné otázky. Výbor v druhom čítaní prerokoval nami predložený modifikačný návrh školského zákona a zákona o novele niektorých nariadení v súvislosti s prijatím nového zákona o odbornom školstve. Ako sme sa dohodli, pri tomto druhom zákone stanovisko výboru prezentujem ja, kým naše stanovisko k modifikácii školského zákona predloží predseda výboru.

Zasadnutie podvýboru bolo venované 52. Medzinárodnému eucharistickému kongresu, ktorý sa bude konať v Budapešti medzi 13. a 20. septembrom budúceho roku. Ako sme sa dozvedeli, prípravné práce kongresu už bežia, záujemcov – predovšetkým, ale nie výlučne katolíckych veriacich – už informujú cez cirkevné

zbory a kostoly. Modlitby eucharistie boli preložené aj do jazykov národností, kartičky s modlitbami sme dostali aj my, ja som ich zobral do Mlynkov, kde sa zišli predstavitelia slovenských samospráv z celej krajiny. Kto by mal záujem o podrobný program kongresu, na internete si nájde prakticky všetko, alebo má sa obrátiť na svojho farára.

Ako som už napísal, aj naše organizácie a samosprávy pripravujú pre záujemcov množstvo programov, avšak tentoraz som sa k nim pridal aj ja. Krátko po voľbách som so svojimi asistentkami pozval do parlamentu všetkých v októbri zvolených predsedov slovenských národnostných samospráv. Tak miestnych, ako aj župných a, samozrejme, aj predsedníčku Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Na stretnutie som pre nich pripravil informačný program o práci Národnostného odboru Úradu premiéra a o budúcoročných konkurzoch pre národnosti Správy fondov Gábora Bethlena. O plánoch CSSM informovala prítomných opätovne zvolená predsedníčka Alžbeta Hollerová Račková a na záver

som zhrnul pre nich informácie o práci hovorca Slovákov v Maďarsku. Na moje pozvanie prišlo vyše 140 ľudí, medzi nimi predsedovia viac ako sto miestnych a štyroch župných slovenských zborov. Pozdravil ich aj štátny tajomník zodpovedný za cirkevné a národnostné vzťahy Úradu premiéra Miklós Soltész.

Ohlasy prítomných boli dosť jednotné, tešili sa z možnosti navštíviť budovu Parlamentu, obsah stretnutia pokladali za hodnotný a zaujímavý, takže, ako som to aj na záver povedal, budem sa snažiť podobné stretnutia organizovať aj ku koncu nasledujúcich rokov.

Informačné podujatie zorganizovala aj naša najpočetnejšia nominačná organizácia Zväz Slovákov v Maďarsku pod už tradičným názvom „Ako ďalej, Slováci?“. Pri zostavovaní programu kládla dôraz na praktickú stránku činnosti miestnych slovenských samospráv. Vo svojej prednáške som informoval o možnostiach činnosti miestnych samospráv poskytovaných zákonom, predovšetkým čo sa týka zastupovania národnostných záujmov, aj vzhľadom na získanie vyššej podpory z rozpočtového rámca slúžiaceho na podporu miestnych národnostných samospráv. Môj kolega, hovorca Chorvátov, zasa rozobral tematiku dohody predpísanej zákonom medzi miestnou a obecnou národnostnou samosprávou. Na druhom dni konferencie som sa nezúčastnil, lebo som už dávnejšie prisľúbil slovenskej samospráve v mestečku Elek, že ešte tento rok ich prídem navštíviť, takže som sa zúčastnil ich programu.

V týchto dňoch sa konalo aj množstvo iných podujatí, avšak napríklad o zasadnutí Valného zhromaždenia CSSM, ako aj o iných programoch vás informujú predovšetkým Ľudové noviny.

8. decembra 2019

V krátkosti o záujme čitateľov o moje zápisky

Začína sa nový rok, v ktorom síce budem pokračovať naďalej v písaní svojich zápisok, avšak do termínu odovzdania týchto riadkov sa ešte prakticky nič neudialo, o čom by som napísal. Predovšetkým však na prahu nového roku všetkým čitateľom Ľudových novín prajem šťastný a úspešný rok 2020. Želám im, aby všetky plány a predsavzatia sa im splnili, aby zdravie dobre slúžilo a aby v ich rodinách všetko bolo tak, ako si to želajú.

Dúfam, že vianočné sviatky poskytnú všetkým pohodlie v kruhu svojich najbližších, a že všetci mali dostatok možností aj na to, aby si oddýchli, aby si dobyli svoje batérie energie, ktorú budú zaiste potrebovať aj v novom roku.

Naša slovenská komunita má za sebou rušný volebný rok. Ja osobne som sa snažil zapájať sa do predvolebného diania, do príprav volieb v záujme toho, aby aj naďalej mohli fungovať naše samosprávy všade tam, kde ešte je prítomná početnejšia slovenská komunita.

Minulý rok som sa snažil využiť aj na to, aby som si vytvoril bezprostredný kontakt podľa možnosti so všetkými slovenskými

organizáciami, samosprávami a inštitúciami. Práve preto som začal pravidelne informovať záujemcov o dianie v parlamente prostredníctvom Ľudových novín a internetu. Na základe ohlasov si myslím, že táto iniciatíva bola úspešná, moje dvojtýždenné zápisky sleduje pomerne široké spektrum čitateľov. Takisto som vytvoril možnosť pravidelného stretávania pre tých, ktorí by sa radi pohovárali aj osobne so svojím parlamentným hovorcom. Stretnutia sa konajú v Budapešti a v Békešskej Čabe v mojich kanceláriách. Okrem týchto stretnutí som sa zúčastnil aj množstva podujatí v rôznych kútoch krajiny.

Čo sa týka ostatných cieľov, ktoré som si vytýčil vlani začiatkom roka, z nich najviac ma trápi to, že sa nám – národnostným hovorcom v parlamente – nepodarilo pripraviť hlbšiu a podstatnejšiu modifikáciu národnostného zákona. Táto úloha zostáva aj na tento rok aktuálna, avšak v tejto oblasti musíme nájsť aj politickú podporu parlamentných frakcií strán. A to nemusí byť jednoduché.

V nastávajúcom novom roku stoja pred nami aj iné, nemenej dôležité úlohy, spomedzi ktorých by som rád upozornil na jednu, ktorá stojí pred každým členom našej komunity, a pomerne na dlhé obdobie určuje ďalšie možnosti jej rozvoja. Ide totiž o to, že sa blíži sčítanie obyvateľstva. Samotné sčítanie sa uskutoční až v roku 2021, avšak prípravné práce, výber a školenie sčítacích komisárov sa začne v polovici tohto roka. Pravdepodobne všetci vieme, že o tom, či môže vzniknúť v danej obci národnostná samospráva, alebo koľko členov môže mať slovenská samospráva, rozhoduje zákon, práve na základe národnostných údajov sčítania ľudu. Takže nemôže nám byť ľahostajné, kto bude vykonávať úlohy súvisiace so sčítaním v našich obciach. Najlepšie by bolo, keby vo všetkých slovenských obciach a mestách predsedovia slovenských samospráv iniciovali dohodu s predstaviteľmi miestnych

úradov o tom, akým spôsobom sa môžu zapojiť do výberu a školenia sčítacích komisárov, alebo do samotného sčítania. Vyzývam teda aj touto cestou všetkých, aby boli v tomto procese aktívni, aby pochopili, že táto aktivita bude naozaj určujúca pre nasledujúce desaťročie našej slovenskej komunity.

Ale o tomto budeme informovať slovenské organizácie aj v prvých mesiacoch nového roka na rôznych podujatiach a programoch. Teraz by som dodal už len toľko, že ďakujem všetkým za spoluprácu v minulom roku a ešte raz prajem všetkým záujemcom o moje zápisky, aby tento rok bol pre každého z nich rokom šťastia a úspechov.

5. januára 2020

O pripravách národnostného výboru na jarné zasadnutie parlamentu

Budova Parlamentu je stále prázdna. Až do polovice februára sa naša práca prejavuje v príprave na jarné zasadnutie. Podľa predbežného plánu by počas jarného pojednávania mali byť prerokované tri návrhy zákonov, ktoré sa priamo týkajú práva národností. Medzi nimi na prvom mieste by som uviedol novelu národnostného zákona, ktorá je naplánovaná na marec.

Ako som už o tom viackrát písal, táto modifikácia sa tvorí prakticky neustále, pripravuje ju aj Úrad predsedu vlády, aj Výbor národností v Maďarsku. Rozdiel je však v prístupe obidvoch orgánov, Úrad predsedu vlády má zámer urobiť spresnenia, menšie opravy v texte, kým výbor chce pripraviť návrh hlbších a podstatnejších zmien. Spolupracujeme, ale zatiaľ sa nevie, kto a aký návrh predloží nakoniec pred parlament.

Ostatné dva vládou pripravované návrhy sú nemenej dôležité pre našu národnosť. Ide o návrh novely zákona číslo 175/2011 o spolčovacom práve, ďalej o štatúte verejnoprospešnosti a o činnosti a podpore spoločenských organizácií, ktoré aj ako nominálne organizácie zohrávajú dôležitú úlohu v živote národností.

Myslím si, že aj pri prerokovávaní tohto návrhu budeme aktívni a budeme sa snažiť o to, aby naše práva poskytované v doterajšom znení zákona neboli porušené, či obmedzené.

Nasledujúci pripravovaný návrh zákona, ktorý obsahuje predbežný legislatívny program vlády, sa už týka rozpočtu na rok 2021. Ide o návrh zákona o príprave štátneho rozpočtu na rok 2021. V tomto zákone sú každoročne zahrnuté zmeny rôznych úprav týkajúcich sa hospodárenia ústredných štátnych orgánov, rozpočtových organizácií a samospráv, medzi nimi aj národnostných. Práve preto už dvakrát sme skúsili zahrnúť do tohto zákona zmenu postavenia národnostných samospráv, predovšetkým čo sa týka ich hospodárenia. Tu sme navrhli, aby okrem dvoch okruhov hospodáriacich organizácií – okrem rozpočtových a samospráv – zákon uznal aj osobitnú jednotku takýchto organizácií, teda národnostné samosprávy. Doteraz nám to neprešlo, avšak v minulom roku sme dostali prísľub od predstaviteľa Ministerstva financií, že ak vypracujeme aj osobitné pravidlá pre tento

okruh, ministerstvo bude ochotné rokovať o tomto našom zámere. Dilemou však teraz je, či ich máme uviesť v prílohe rozpočtového zákona, alebo máme sa vrátiť do dávnejšej minulosti, keď hospodárenie národnostných organizácií a samospráv regulovalo nariadenie vlády.

V ročnom pláne legislatívneho programu vlády síce nefiguruje, ale už dlhé roky koncom jarného zasadnutia daného roku býva predložený aj návrh zákona o rozpočte Maďarska na nasledujúci rok. To by znamenalo, že aj tento rok okolo júna môžeme počítať s takýmto návrhom. Takže už začiatkom jari, najneskôr asi v apríli, bude musieť aj náš výbor pripraviť svoje návrhy na budúročné podpory národnostných aktivít, samozrejme, v spolupráci so všetkými zainteresovanými národnostnými organizáciami, samosprávami.

Z uvedeného vidno, že máme čo robiť aj v tomto období. Ešte v polovici januára mala zasadať pracovná skupina, poverená prípravou modifikácie národnostného zákona, a tiež v tomto mesiaci sa chystám na stretnutie s odborníkmi, ktorí by nám mali pomôcť pri vypracovaní osobitných pravidiel hospodárenia národnostných samospráv. A ešte som ani nepísal o spoločenských udalostiach, ktorých v plesovej sezóne pripadá tiež zopár na každý víkend.

19. januára 2020

O skúsenostiach minuloročných národnostných volieb

Ako som to naznačil v predošlých zápiskoch, počas minulých dvoch týždňov zasadala pracovná skupina poverená prípravou novely národnostného zákona. Členovia skupiny odobrili materiál, pripravený na odoslanie Úradu predsedu vlády, aby tam podľa nášho očakávania bol zapracovaný do vládneho návrhu novely. Tentoraz sme navrhli zmeny v 16 bodoch, vychádzajúc pritom predovšetkým zo skúseností počas minuloročných volieb a tesne po nich.

Tiež som písal o tom, že naším zámerom je pripraviť také pravidlá hospodárenia pre národnostné samosprávy, ktoré by znížili úroveň byrokracie hlavne pri vyúčtovaní a kontrole použitých dotácií, zároveň by mali umožniť, predovšetkým pre celoštátne samosprávy, vytvoriť finančné rezervy na prechodné obdobie medzi koncom (finančného) roka a prijatím nového rozpočtu. Bez takýchto zásob totiž pri samosprávach, ktoré majú svoje inštitúcie vo vlastnej réžii, kedykoľvek môže nastať situácia, keď v prípade nepredvídanej udalosti nemôžu splniť svoje povinnosti voči týmto inštitúciám. Zdá sa, že som našiel vhodnú osobu na vypra-

covanie odborného podkladu, a verím, že v marci môžeme predložiť Ministerstvu financií aj návrh na zmenu právnych predpisov.

Pri modifikácii národnostného zákona nie náhodou som spomenul minuloročné národnostné voľby. Mnohí, aj čitatelia mojich zápiskov, boli svedkami nepripravenosti volebných kancelárií, či nedostatkov pri vydávaní a opečiatkovaní hlasovacích hárkov, atď. Keďže takéto skúsenosti naznačovali prakticky všetky národnostné komunity, Výbor národností v Maďarsku svoje prvé tohtoročné zasadnutie bude venovať (aj) tejto tematike.

Možno si pamätáte, že počet registrovaných slovenských voličov pred voľbami prekročil dvanásťtisícovú hranicu a nakoniec sa ustálil na čísle 12 402. Tesne po voľbách sme sa potešili, že celkovo 72,51 percent registrovaných voličov aj odišlo hlasovať. Čiže volieb sa aktívne zúčastnilo celkovo 8 993 osôb. No z toho potom vyskakujú dosť závažné otázky. Totiž podľa údajov volebných okrskov bolo vydaných takmer o dvesto hlasovacích hárkov menej, ako malo byť na základe ohlásenej účasti. Hlasovacích hárkov

vydali celkovo len 8 803. Takže dvesto vyššie uvedených aktívnych voličov prečo nedostalo hlasovacie hárky, o tom nemáme informácie. Avšak oveľa viac nás trápí počet neplatných hlasov. Z odovzdaných 8 803 hlasov bolo neplatných 1 482 (16,84%!), čo aj vzhľadom na zložitosť hlasovania podľa nových pravidiel, je nečakane vysoké číslo. Podobný pomer neplatných hlasov zaznamenali aj v prípade nemeckej a rómskej národnosti.

Okrem uvedených sa nadhodili aj iné otázky okolo príprav minuloročných národnostných volieb. Aj zástupkyňa ombudsmana Erzsébet Szalayová-Sándorová si všimla nezrovnalosti okolo procesu prípravy a priebehu hlasovania, no a tiež začala zbierať údaje pre plánovanú kontrolu volebného procesu. Dúfam, že od úradov, zodpovedných za prípravu a vykonávanie volieb, dostaneme dostatočné odpovede, prípadne aj vysvetlenie na naše otázky a že na základe skúseností, ako aj kontroly ombudsmanky, do budúcnosti volieb sa nám podarí aj vyriešiť nadhodené problémy.

2. februára 2020

O pracovnom programe nášho výboru na rok 2020

Svoje posledné zápisky som zakončil v nádeji, že po prvom zasadnutí Výboru národností v Maďarsku nám už bude jasné, ako sa mohlo stať, že počet neplatných hlasov v októbrových národnostných voľbách dosiahol ešte vyššiu hranicu, ako predtým.

Okrem toho sme dostali od celoštátnych národnostných samospráv aj ďalšie informácie o organizačných nedostatkoch v práci miestnych volebných orgánov. Rátali sme s tým, že na naše zasadnutie prídu kompetentní predstavitelia Národnej volebnej kancelárie a dostaneme odpovede na svoje vopred odoslané otázky. No nestalo sa tak, dostali sme oznámenie, že volebná kancelária ešte pracuje na svojej správe o priebehu volieb, ktoré má predložiť parlamentu. Takže o problémoch okolo národnostných volieb budeme rokovať na jednom z neskorších zasadnutí.

Zato máme za sebou prvé riadne zasadnutie výboru v tomto roku, kde sme prijali pracovný plán na jarné zasadanie parlamentu v roku 2020 a – keďže sme po voľbách – pozvali sme novozvolených predstaviteľov štyroch národností – arménskej, poľskej, rómskej a rumunskej celoštátnej samosprávy, aby sa nám

predstavili, a aby sme sa dozvedeli niečo o ich zámeroch a cieľoch v tomto volebnom cykle. (Samozrejme, počas ďalších zasadnutí výboru pozveme aj ostatných, teraz zvolených predsedov.)

Na nasledujúce mesiace sme naplánovali dokopy deväť zasadnutí. V programe máme (ešte raz) informačné stretnutie s predsedníčkou Národnej volebnej kancelárie na tému národnostných volieb v októbri minulého roku, tiež pozvanie predsedníčky Ústredného štatistického úradu, aby nás informovala o prípravách budúcoročného sčítania obyvateľstva, samozrejme, predovšetkým v súvislosti s národnostnými otázkami pripravovaného dotazníka. Do programu sme zaradili prípravu a predloženie modifikačného návrhu k národnostnému a volebnému zákonu, ako aj prípadne k zákonom o budúcoročnom rozpočte a o prípravách budúcoročného rozpočtu. Hodláme si vypočítať správu generálneho riaditeľa Správy fondov Gábora Bethlena o tohtoročných národnostných podporných programoch a tiež prerokujeme aj správu ombudsmana o jeho činnosti v roku 2019.

V pracovnom pláne výboru môžeme počítať len s tými bodmi, ktoré môžeme predvídať už teraz. Vďaka praxi sme sa však naučili pružne reagovať na dianie tak v parlamente, ako mimo neho, takže pravdepodobne tých zasadnutí bude viac, ako aj počet programových bodov našich zasadnutí bude vyšší. Veď každý z nás sa zúčastňuje množstva programov po celej krajine, dostáva rôzne impulzy od členov svojej komunity, z ktorých niektoré majú všeobecný ráz a vyžadujú koordinované vystúpenie, alebo reakciu od predstaviteľov všetkých národností. V takýchto prípadoch, samozrejme, danú tému prerokujeme na svojich zasadnutiach, a ak treba, navrhujeme zmeniť právne zázemie danej otázky, alebo obrátíme sa na kompetentné úrady v záujme riešenia nadhodnotených otázok. Lebo sú veci, ktoré sa dajú riešiť len na celoštátnej, ústrednej úrovni, v spolupráci s politikmi, alebo s ministerstvami.

16. februára 2020

O zaujímavých programoch v Békešskej Čabe

Dost' často počúvam, možno aj iní, že Békešská Čaba je hlavným mestom Slovákov v Maďarsku. Doteraz som sa nad týmto označením nezamýšľal, bral som ho ako samozrejmú, avšak za posledné mesiace stále viac, aj priamo pociťujem jeho pravdivosť. Za posledné dva týždne som sa tam zúčastnil dvoch medzinárodných programov a mal som dve dôležité stretnutia. A to boli len posledné dva týždne.

V rámci jedného zo spomenutých dvoch podujatí s medzinárodným charakterom, s gesciou Čabianskej organizácie Slovákov prezentovali účastníkom tri slovenské kalendáre na rok 2020, Čabiansky, Dolnozemský a Slovenský svetový kalendár. Keďže obsah všetkých troch ročeníek sa priamo týka aj nás, Slovákov v Maďarsku, pokladám za dôležité, aby záujemcom, medzi nimi aj čitateľom Ľudových novín boli pomerne obsérne predstavené všetky tri.

Tá druhá akcia s medzinárodnou účasťou bola dvojdnová vedecká konferencia zorganizovaná pri príležitosti 30. výročia založenia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, na ktorej

sme zároveň oslávili aj významné životné jubileum prvej dámy vedeckého výskumu našej komunity, zakladateľky výskumného ústavu, profesorky Anny Divičanovej. Keďže samotný ústav ako inštitúcia, tak aj jeho pracovníci, veľmi veľa vykonali v záujme toho, aby sme mali dokumentované, spracované, a aj publikované všetko to, čo sa ešte zachovalo z jazyka, dejín, národopisu a ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku. Myslím si, že toto podujatie nielenže malo medzinárodný charakter, ale malo aj mimoriadny význam z pohľadu medzinárodnej vedy a – samozrejme – aj z pohľadu našej komunity.

Stretnutia som mal s predsedom Zastupiteľského zboru Békešskej župy a s prednostom župnej samosprávy. To prvé stretnutie bolo dôležité predovšetkým preto, aby som informoval predsedu o svojej činnosti v meste a v župe. Mali by sme o sebe vedieť, veď sa stretávame na rôznych župných programoch a doteraz som nemal možnosť sa mu aj oficiálne predstaviť a vysvetliť mu podstatu mojej účasti na týchto podujatiach. S pánom prednostom,

ako odborníkom, ktorý vidí zblízka súčasnú prax a z nej plynúce problémy, spolupracujeme na vypracovaní nového systému financovania a vyúčtovania národnostných samospráv. Nebude to ľahké, ale verím, že sa nám postupne podarí znížiť byrokratickú záťaž národnostných zborov.

Okrem čabianskych programov sa začala aj moja práca v parlamente. Napriek tomu, že v rokovacom poriadku týchto dní sme nemali bod, ktorý by sa bezprostredne týkal národností, mnohí z národnostných hovorcov sme sa zúčastnili plenárnych zasadnutí. Okrem toho sme mali spoločné stretnutie s členmi Združenia celoštátnych národnostných samospráv. Na tomto neformálnom stretnutí sme prebrali aktuálne úlohy týchto mesiacov, ako skúsenosti jednotlivých menšín počas národnostných volieb, príprava budúcoročného rozpočtu, alebo tiež budúcoročné sčítanie obyvateľstva. Zhodli sme sa na tom, že všetky spomenuté otázky sú mimoriadne dôležité pre nás všetkých, a preto budeme postupovať aktívne a jednotne pri vyhodnocovaní skúseností z volieb, ako aj pri príprave rozpočtu a sčítania obyvateľstva. Skúsenosti z volieb už pozbierali všetky národnosti, kým návrhy na národnostné položky budúcoročného rozpočtu zhrnul predseda národnostného výboru v týchto dňoch. Pripravuje sa aj vládne nariadenie o sčítaní obyvateľstva, ku ktorému predsedovia celoštátnych národnostných samospráv predložia svoje spoločné stanovisko o národnostných očakávaniach pri prípravách a výkone súpisu. Úlohou nášho výboru je, aby sme svojou váhou podporili ich iniciatívy.

1. marca 2020

O zmene obsahu Celoštátnych základných učebných osnov

Ťažko chápem, prečo sa stáva tak často, že v národnostnej politike za dané krátke obdobie sa udejú úplne protichodné udalosti. Tak napríklad v druhej polovici februára, síce v programe rokovania táto téma nebola uvedená, na zasadnutí národnostného výboru rezonovali aj práve uverejnené Národné základné učebné osnovy (v maďarskej skratke NAT). Nový obsah osnov vyvolal v parlamente ostrú kritiku zo strany opozície, predovšetkým v súvislosti s predmetmi maďarský jazyk a literatúra a dejepis. Samozrejme, všetky predmety obsiahnuté v nových osnovách sa týkajú aj nás, lepšie povedané výučby našich detí, ale národnostný výbor sa na svojom zasadnutí nie preto zaoberal touto tematikou. Nové osnovy sú vydané ako vládne nariadenie a obsahujú základný a aj maximálny počet vyučovacích hodín pre jednotlivé ročníky. Odborníci národnostného školstva poukázali na to, že uvedené rozvrhy neposkytujú dostatočný priestor na – v národnostných rámcových učebných osnovách uvedený – počet národnostných hodín. A práve preto požiadali o pomoc náš výbor, aby sme pomohli pri presadení modifikácie vládneho nariadenia v záujme

toho, aby terajšia zmena negatívne nepostihla národnostné školy, predovšetkým tie, ktorých zriaďovateľom sú jednotlivé školské obvody. Zhodli sme sa, samozrejme, na tom, že budeme iniciovať dialóg s kompetentným ministerstvom v záujme presadenia požadovanej zmeny.

Toto bola menej pozitívna vec v oblasti nášho školstva. V ten istý týždeň sa však udiala aj druhá, potešujúca vec, keď slovenské národnostné školy spravované miestnou slovenskou samosprávou prevzali v budove parlamentu od štátneho tajomníka Miklósa Soltésza doplňujúcu podporu na ich činnosť v oblasti udržiavania škôl. Máme síce len dve takéto školy, v Alkári a Níži, ale – ako to hovorí jeden môj priateľ – aj maličkosť poteší. Každá podpora sa zide, veď tu hovoríme o dvoch malých obciach, kde ani školy nemajú veľa žiakov, takže základné štátne podpory len tak-tak stačia na zabezpečenie tých naozaj podstatných úloh.

Po ukončení volebného a plesového obdobia sa aktivizujú aj naše župné samosprávy. Mal som možnosť zúčastniť sa dvoch zasadnutí, lepšie povedané stretnutí členov župnej samosprávy a zástupcov miestnych slovenských samospráv, v župe Békeš a Novohrad. Na oboch stretnutiach sa hovorilo o skúsenostiach vo voľbách, a čo s nimi priamo súvisí, aj o budúcoročnom sčítaní obyvateľstva. Účastníci sa na oboch stretnutiach zhodli v tom, že sčítanie obyvateľstva bude kľúčové pre našu komunitu, veď národnostné voľby od prijatia nového národnostného zákona – od roku 2011 – sa odvíjajú od počtu národnostného obyvateľstva registrovaného v poslednom sčítaní. Nuž tam, kde sa za Slováka neprihlási najmenej 30 osôb, už nasledujúce národnostné voľby nebudú ani vypísané. Takže je v našom záujme, aby sme sa čo najlepšie pripravili. Bol by som rád, keby sa vo všetkých našich dedinách a mestách našli aspoň 2-3 osoby, ktoré by sa prihlásili vo svojom bydlisku ako sčítací komisári. A keďže zatiaľ predstavitelia Ústredného štatistického úradu súhlasia so zásadou, že tam, kde pôsobia národnostné samosprávy, treba ich zapojiť do príprav procesu a do výberu komisárov. Myslím si, že je tu možnosť, aby sme navrhli medzi týchto komisárov aj svojich ľudí. Pravdepodobne najlepšie by bolo, keby na úrovni Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku poverili niektorého pracovníka úradu, ktorý by koordinoval výber a prípravu schopných ľudí, a tí by mali mať aj záujem o účasť v sčítaní. Chcel by som ponúknuť svoju pomoc a svoje možnosti na to, aby takéto – možno iba dočasné – pracovisko bolo vytvorené.

15. marca 2020

O začiatkoch pandémie spôsobenej vírusom Covid-19

Terajšie moje zápisky budú odlišné od všetkých predchádzajúcich. Zasadnutia parlamentu sa síce konajú, avšak ich témou je skoro výlučne boj proti pandémie. Zasadnutia výborov – nielen nášho – boli zasa odložené na neurčitý čas. Aj z toho vidieť, že prežívame mimoriadne obdobie.

Verím, že všetci občania Maďarska, medzi nimi aj členovia našej slovenskej komunity, sledujú so zvýšeným záujmom správy, ktoré sa snažia nás orientovať v diani týchto dní.

Nepamätám si, že by som doteraz kedykoľvek vás chcel odraďovať od toho, aby ste navštevovali spoločenské udalosti, slovenské podujatia, aby ste sa stretávali čoraz viac, aby ste hľadali možnosť používania svojej materčiny. Ale toto výnimočné obdobie vyžaduje od nás obozretnosť a zodpovednosť. Veď pokiaľ nevieme, kde a kedy sa môžeme nakaziť novým koronavírusom, jediná istota je, že keď nikoho nestretneme, tak nikto nás nemôže nakaziť a ani my nemôžeme nakaziť iných. Takže každý z nás urobí najlepšie, ak obmedzí svoju spoločenskú aktivitu na nevyhnutné minimum.

Ten, kto má možnosť sledovať kroky vládnych orgánov doma a na Slovensku vidí, že reakcie a opatrenia vlád dvoch susedných krajín nie sú rovnaké. Aj tento fakt potvrdzuje, že súčasná situácia je naozaj nová, a všetci hľadajú metódu, ako spomaliť šírenie vírusu. Na Slovensku takmer každý nosí ochranné rúško na svojej tvári tak na ulici, ako aj napríklad v televíznom štúdiu. Dokonca nastúpiť do autobusov a na električky bez ochranného rúška je zakázané. V Maďarsku to ešte nevidieť, avšak stále hlasnejšie počuť aj doma, že vždy je lepšie používať tieto rúška, ako nič.

Vo vyhláseniach našej vlády, ako aj slovenskej, najčastejšie počujeme o tom, že najviac sú ohrození ľudia v pokročilom veku. Práve preto ich vyzývajú obe vlády, aby bez výnimky zostali doma, aby nechodili nikam. Ja by som dodal, že našou spoločnou povinnosťou je im pomáhať v tom, aby mohli naozaj zostať doma. Snažme sa preto zabezpečiť im potrebné nákupy, či dodávať potrebné lieky. Avšak to nestačí, veď človek, ktorý je sám, potrebuje

aj to, aby mal s kým komunikovať, aby sa niekto zaujímal o jeho pocity, o jeho názory a o jeho problémy. Takže snažme sa nájsť si čas na rozhovor so staršími členmi našej rodiny, ako aj s priateľmi, so známymi, či susedmi, ktorí žijú osamote! Dávajme na nich väčší pozor, ako kedykoľvek inokedy.

Všetci pociťujeme aj to, že život sa akosi spomalil. Úrady, pracoviská fungujú v obmedzenom režime. Úrad Celoštátnej slovenskej samosprávy, ako aj redakcia Ľudových novín pracujú na diaľku, takže môže sa stať, že ani oni nezareagujú tak promptne na vaše otázky, požiadavky, ako by ste to od nich očakávali. Avšak život sa ani takto nezastaví. Viacerí členovia rôznych organizácií, alebo samospráv ste sa obrátili aj na mňa s otázkou, ako to bude s tohtoročnými podporami, ako ich využiť. Podporujúce organizácie, ako Úrad predsedu vlády, Správa fondov Gábora Bethlena, či Úrad Slovákov žijúcich v zahraničí aj napriek obmedzeniam svojej činnosti reagujú na situáciu a na svojich internetových stránkach informujú všetky dotované organizácie o tom, ako majú v nasledujúcich mesiacoch postupovať. Sledujte tieto správy, aby ste nenarazili potom neskoro na problémy pri dodatočnom organizovaní programov a vyúčtovaní tohtoročných dotácií! Verím, že aj keď sa naše podujatia posúvajú, neodpadnú raz a navždy, a po niekoľkých týždňoch, alebo mesiacoch budeme môcť sa stretávať znova. A zatiaľ máme možnosť precítiť, nakoľko sú tieto spoločenské podujatia dôležité tak v našom osobnom živote, ako aj v živote našej slovenskej komunity.

29. marca 2020

O obmedzeniach v práci parlamentu počas pandémie

V čase, keď – ako teraz – život plynie v obmedzenom režime, pravdepodobne každý z nás má chvíle, keď má toho celého dosť a zmocňujú sa ho zlé pocity. Tie plynú najskôr z neistoty, z obmedzených kontaktov. Moderná doba poskytuje síce nikdy predtým nevidané možnosti komunikácie, ako telefonický rozhovor, či iné elektronické spôsoby, avšak to nie je o tom, že si sadneme ku káve, či k pivu a v pohode sa porozprávame o aktuálnom dianí, o udalostiach posledných dní, či len tak, o futbale či o iných programoch.

Zavádzajú sa nové opatrenia a ťažko povedať, či sa dajú dodržať, alebo či nám pomôžu v ochrane pred epidémiou. Zato už vidieť, že okolité krajiny, ako Slovensko, Rakúsko, Česko, či aj Srbsko a Rumunsko sú na tom podobne ako my, a v organizovaní života v tomto ťažkom období sa uberajú veľmi podobným smerom. Otázne je len to, či preto, lebo tento smer nás vyvedie z aktuálnej situácie, alebo len preto, lebo vzájomne sledujú kroky svojich susedov a keď nemajú lepší nápad, tak ich napodobňujú. Verme tomu, že platí tá prvá možnosť, a veľmi podobné kroky nám onedlho pomôžu vrátiť sa do normálu.

Parlament naďalej zasadá, avšak v rokovacom poriadku aktuálne nemá pripravené zákony, ktoré by sa týkali národností priamo, preto Výbor národností v Maďarsku v tomto čase nezasadá. Plenárne zasadnutia prebiehajú v hornej snemovni budovy Parlamentu, pretože tam ešte vždy je dokopy 386 sedadiel, a tak prítomní poslanci môžu sedieť trochu ďalej od seba, aby aj tým zabránili šíreniu nového vírusu. A napriek tomu, že ešte nemusíme na verejnosti nosiť rúška na tvári, tak vo vládnych, ako aj v opozičných radoch vidieť čoraz viac poslancov s rúškami na tvári. Podobne je to aj medzi hovorcami, niektorí ich nosia, iní zasa nie. Nazdávam sa, že nosenie rúšok pravdepodobne neškodí, zato môže zamedziť prenosu rôznych vírusov (nielen koronavírusu), ktoré sú v jarnom období aktívne. A keďže vďaka riaditeľke Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Kataríne Király mám aj viackrát použiteľné textilné rúška, snažím sa ich aj nosiť na verejnosti.

O tom, že za posledné týždne boli zrušené takmer všetky podujatia, dokonca aj cirkevné obrady, som už písal minule. Avšak hlavne cez internet vidieť, že život sa celkom nezastavil, veď v tomto predveľkonočnom období pomocou internetu, či facebooku duchovní tak katolíkov, ako aj evanjelikov sa snažia pomôcť svojim veriacim jednak prežiť toto neľahké obdobie, jednak duševne sa pripraviť na najväčší cirkevný sviatok katolíckych a evanjelických veriacich, na Veľkú noc. A napriek tomu, že je smutné vidieť, ako kňaz slúži omšu, či káže pred prázdny kostolom, verím, že tí, ktorí potrebujú takúto podporu, si nájdu tieto vysielania, alebo vedia sa nakontaktovať na svojich duchovných a požiadať ich aj o osobnú, priamu pomoc.

Pritom však nielen cirkev sa snaží o posilnenie ducha. Potešilo ma, keď som videl na facebooku, že v Dabaši-Šáre ani v tomto období nezabudli pochovať zimu, a aj keď vzhľadom na povinné obmedzenia na fotografiách vidno iba dvoch, a aj oni majú na tvári masku, predsa ukázali svetlu, že oni sa starajú o koniec zimy. Ale aj toto dokazuje, že nielen mne začínajú chýbať slovenské podujatia, spoločenské udalosti, ale aj iným. Verme, že to už nepotrvá dlho, a budeme sa môcť stretávať ako predtým!

12. apríla 2020

O termíne maturít a o zmene právneho zaradenia pracovníkov kultúrnych inštitúcií

Máme za sebou azda najzvláštniešie Veľkonočné sviatky posledných desaťročí. Bez oblievačky, bez šibanía, bez veľkých rodinných stretnutí. Ako som už o tom aj minule písal, ťažko si viem predstaviť smutnejší obraz, ako prázdne kostoly, v ktorých kňazi slúžia omše, bohoslužby bez prítomnosti veriacich.

A to práve v období, keď kresťania oslavujú jeden zo svojich najvýznamnejších sviatkov. A navyše v časoch, keď státisíce veriacich ľudí by najviac potrebovali duchovnú podporu svojich pastorov. Ved' nesmú chodiť von, chýba im návšteva rodiny, nevidia koniec pandémie, ktorá obmedzuje ich voľný pohyb, normálny, obvyklý chod života. Dúfam, že veľká časť týchto veriacich našla upokojenie aspoň prostredníctvom rozhlasových, televíznych a internetových vysielaní cirkevných obradov.

V parlamente naďalej prevládajú diskusie o tom, ako vláda zvládne najväčšiu výzvu súčasnosti, koronakrízu. Síce tak poslanci vládnych strán, ako aj členovia opozičných parlamentných frakcií zdôrazňujú potrebu jednoty, respektíve úzkej spolupráce pri ochrane ľudí, v príhovoroch to nerezonuje. Vláda tvrdí, že urobí

všetko, čo je v silách rôznych vládnych orgánov, kým opozícia kritizuje jej kroky ako nedostatočné. Čiže aj napriek potreby jednotného postupu vlády a miestnych samospráv, z ktorých počas minuloročných volieb mnohé ovládla opozícia, obyčajný smrteľník nevidí zosúlad'ovanie krokov v boji proti šíreniu pandémie.

Dôležitou udalosťou posledných dní, ktorá sa priamo týka aj národností, bolo vyhlásenie termínu tohtoročných maturitných skúšok. Neviem posúdiť, nakoľko bude nebezpečné zorganizovať skúšky práve v tých dňoch, v ktorých sa očakáva vrchol rozšírenia koronavírusu v Maďarsku, zato aj my, členovia Výboru národností v Maďarsku sme sa zapojili do diskusie okolo maturít. Dostal som totiž otázku, ako riešime prítomnosť žiakov národnostných gymnázií, ktorí nemajú trvalý pobyt v Maďarsku, a teraz sa pripravujú doma, obyčajne v materskej krajine tej-ktorej národnosti. Takýchto študentov, ako sme zistili, je dohromady 84, z ôsmich národnostných gymnázií, medzi nimi sú dvaja končiaci študenti budapeštianskej slovenskej školy. Predseda nášho výboru na základe mnou pripraveného materiálu vyhl'adal v tejto veci príslušného štátneho tajomníka, ktorý nás ubezpečil, že už na tom pracujú a snažia sa nájsť riešenia, ktoré by mohli obísť povinné

karanténne pobyty pre týchto maturantov. Sú v kontakte aj s vládami dotknutých krajín.

Na zasadnutí nášho výboru sme prebrali vplyv návrhu zákona o zmene právneho vzťahu štátneho zamestnanca na pracovníkov kultúrnych inštitúcií, a o novele niektorých zákonov v oblasti kultúry. Ako vieme, nás sa týka táto novela z dvoch pohľadov. Jednak máme kultúrne inštitúcie, ktoré zriaďujú národnostné samosprávy, a pracovníkov, ktorých práve v minulom cykle, na tlak vlády, v dosť zložitom procese zaradili pod zákon o štátnych zamestnancoch, a ktorých teraz musia nemenej namáhavo vrátiť pod platnosť zákonníka práce. Napriek tomu patrí táto oblasť medzi tie jednoduchšie. Nevieme, ako tento proces dopadne na tých kultúrnych pracovníkov, ktorí pôsobia od začiatku ako štátni zamestnanci v inštitúciách, ktoré spravuje štát, alebo miestne samosprávy. Zatiaľ sme preskúmali, nakoľko zabezpečia dohľad národnostných samospráv na procesy v takýchto zariadeniach platné garančné ustanovenia národnostného zákona, a či stačia aj pre takýto prípad. Podľa nášho názoru stačia, len budeme musieť ostro sledovať kroky zriaďovateľov, aby ľudia, ktorí naozaj pracovali a pracujú v oblasti kultúry, sa necítili byť osamelí, aby sme v prípade potreby vedeli zasiahnuť v záujme ochrany ich pracovných práv.

26. apríla 2020

O finalizovaní návrhu novely národnostného zákona

Parlament je naďalej aktívny, aj keď nosnou témou je stále boj proti koronavírusu. Pritom program plenárnych zasadnutí aj teraz obsahuje množstvo návrhov novely rôznych zákonov. V posledných týždňoch sme nemali na programe návrhy, ktoré by sa týkali národností priamo. Zato spomeniem aspoň uznesenie parlamentu k tridsiatemu výročiu zmeny politického systému v Maďarsku.

Náš výbor sa k návrhu nevyjadril, ale myslím si, že politické zmeny koncom osemdesiatych a začiatkom deväťdesiatych rokov priamo určili ďalší vývin aj národnostného verejného života. Bez týchto zmien by sme nemali kodifikované právne zázemie národnostných iniciatív, nemali by sme národnostné samosprávy a – koniec koncov – pravdepodobne by sme nemali ani súčasné zastúpenie národností v parlamente. Nazdávam sa, že sme sa mali ozvať aj my v rozprave k tomuto uzneseniu, ale pri príprave rokovacieho programu sme sa neprihlásili. Nuž, boli sme aspoň prítomní na slávnostnom plenárnom zasadnutí pri príležitosti 30. výročia ustanovujúceho zasadnutia prvého, po rokoch socializmu demokraticky zvoleného Národného zhromaždenia.

Národnostný výbor tiež zasadal, finalizovali sme návrh modifikácie národnostného zákona. Novelu pripravil Úrad predsedu vlády, avšak podľa dohody so zostavovateľmi, materiál predloží pred plenárne zasadnutie náš výbor. O obsahu zatiaľ iba toľko, že napriek tomu, že tento materiál má svoje nedostatky, je doteraz najobširnejším návrhom na zmenu pre nás podstatného zákona od roku 2011, ktorý vychádza z požiadaviek národnostných organizácií. Takže výbor bude jednohlasne za jeho prijatie. Návrh novely bol už predložený a bol na programe už prvý májový týždeň.

Tiež sme sa zaoberali prípravou budúcoročného rozpočtu. Predseda národnostného výboru pozbieral návrhy od predsedov celoštátnych národnostných samospráv a pripravil zatiaľ tabuľku, ktorá by mala obsahovať očakávania všetkých trinástich národností od rozpočtu na rok 2021. Treba k tomu dodať, že vzhľadom na súčasnú pandémiu, a na hospodársky úpadok, ktorý sa očakáva v súvislosti s koronakrízou, nemáme veľké nádeje na zvýšenie národnostných rámcov. Ale napriek tomu navrhujeme v pripravenom materiáli určité pozitívne zmeny predovšetkým vo financovaní celoštátnych samospráv a ich inštitúcií.

V súvislosti s prípravami budúcoročného rozpočtu štátny tajomník Úradu predsedu vlády Miklós Soltész nás informoval o tom, čo sa očakáva v súvislosti s využitím tohtoročných finančných rámcov pre národnosti. Ako povedal, kríza vyžaduje určité obete od každého, medzi nimi aj od nás, od národností. Takže v rámci preskupovania finančných zdrojov na boj proti pandémii, aj z národnostných rámcov treba stiahnuť niektoré položky. Keďže tento rok nebudeme môcť usporiadať národnostné programy, či jazykové tábory, pravdepodobne rozhodnutia o štátnej podpore kultúrnych podujatí a táborov budú stiahnuté. V súvislosti s tým aj vláda, a napokon aj náš národnostný výbor vyzýva všetky ná-

rodnostné organizácie, aby tento rok neusporadúvali spoločenské programy, a financie, ktoré dostali na fungovanie spoločenských organizácií, nech radšej použijú na menšie investičné projekty. O tom, ako bude vláda kompenzovať tieto podpory, napíšem na budúce.

10. mája 2020

O pandémieu vynútených zmenách v rozpočte národnostných samospráv a organizácií

Svoje posledné zápisky som dokončil tým, že nabudúce budem písať aj o tom, ako hodlá vláda vynahradiť stiahnuté podpory na kultúrne podujatia a letné tábory. Tí, ktorí sledujete domovskú stránku Správy fondov Gáboru Bethlena, už viete, že ako kompenzácia bol vypísaný nový konkurz na udelenie podpôr na menšie investičné projekty, obnovy infraštruktúry s národnostným účelom. Termín podania žiadostí je 5. jún. V oznámení FBG je obsiahnutý aj príslub, že podľa možností v budúcom roku budú zohľadnené aj tohtoročné žiadosti v oblasti kultúry a táborov. Zároveň, aj keď iba ústne, sme dostali príslub, že budúcoročné konkurzy budú vypísané ešte skoršie, a aj obdobie rozhodnutia o nich bude skrátené.

Minulý týždeň národnostný výbor zasadal v pondelok, keď sme prešli znova návrh novely národnostného zákona, ku ktorému boli predložené pozmeňujúce návrhy v podstate len technického a gramatického charakteru. Tieto sme odsúhlasili a tak sme navrhli materiál na prerokovanie v druhom čítaní pre plenárne zasadnutie parlamentu. V ten istý deň som pre slovenské vysielu-

nie Maďarského rozhlasu zhrnul obsah súčasnej modifikácie, čo potom odvysielali v utorok, 12. mája. V programe boli spomenuté takmer všetky obsahové zmeny, ktoré sa väčšinou týkajú samosprávnosti a školstva, menej kultúry národností.

Žiaľ, pandémie naďalej trvá, a stále viac ľudí prichádza o svoju prácu. V programe zasadnutia nášho výboru sme preto hovorili aj o tom, ako pomôcť ľuďom v núdzi. Pôvodne sme chceli spoločne založiť akýsi fond, do ktorého by prispeli členovia výboru, a ktorý by sme potom na základe spoločnej dohody venovali niektorej dobročinnnej organizácii. Ukázalo sa však, že každý z nás by radšej pomáhal svojim, a tak sme sa napokon dohodli, že to budeme riešiť individuálne. Takže ja som na základe žiadosti uverejnenej na facebooku odviezol trvanlivé potraviny do svojej rodnej dediny, ako aj prostredníctvom Slovensko-maďarskej dvojazyčnej školy v Novom Meste pod Šiatrom pre rodiny žiakov školy. Je to síce len kvapka v mori, avšak dúfam, že aspoň trochu som uľahčil život niektorým slovenským rodinám.

Medzičasom sa už uvoľňujú obmedzenia súvisiace s celosvetovou pandémiou. Aj keď na úrovni politiky – aspoň doma, sa ešte otvorene nehovorí o návrate detí do materských a základných škôl, avšak na Slovensku to vyzerá tak, že ešte tento školský rok sa vráti do normálu vyučovanie, aspoň v materských školách a na nižšom stupni základných škôl. Okrem toho sme boli informovaní aj o tom, že letné, takzvané denné tábory predsa len budú dovolené. V takomto prípade však ťažko vieme vysvetliť našim školám a samosprávam, prečo práve v našom prípade boli zrušené podpory

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

na detské jazykové tábory. A – samozrejme – so zvedavosťou čakáme aj na rozhodnutie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ako to bude v prípade ich nateraz zmrazených podpôr.

Minulý pondelok sme znova zasadali, lebo sa pripravuje aj rozpočtový zákon, a tiež v utorok bol v druhom čítaní pred parlamentom zákon o zmene pracovného zaradenia pracovníkov kultúrnych inštitúcií. Tento návrh vyvolal dosť ostrú diskusiu tak v parlamente, ako aj v médiách, avšak národnosti už pred rokom navrhli takúto zmenu pre pracovníkov nimi spravovaných inštitúcií. Podľa normy, ktorú medzitým parlament schválil, sa zvýši aj mzda preradených pracovníkov, čo hodnotím pozitívne, aj keď zatiaľ nevidíme, kde sa nájdú potrebné peniaze na účet našich inštitúcií. Ale pracujeme aj na tom.

24. mája 2020

O vládou predloženom návrhu budúcoročného rozpočtu

Tieto týždne sa nesú v znamení modifikácie školského a národnostného zákona, ako aj prípravy budúcoročného rozpočtu. O novele národnostného zákona som už viackrát písal vo svojich zápiskoch. Teraz pred jeho prijatím bol návrh poslednýkrát pred plénom a naďalej má podporu všetkých parlamentných frakcií.

Čo sa týka predloženého návrhu modifikácie školského zákona, tam sú z národnostného pohľadu dôležité tie body, ktoré obsahujú garančné prvky pre národnostné samosprávy voči zriaďovateľom škôl, aby v prípade organizačných, či obsahových zmien v školách mali znova zabezpečené práva, ktoré počas poslednej modifikácie tohto predpisu vypadli z textu. Keďže nami navrhnuté zmeny sú v predloženom návrhu, národnostný výbor jednohlasne podporí jeho prijatie.

Vláda minulý týždeň predložila návrh zákona o štátnom rozpočte na rok 2021. V dôsledku koronakrízy majú rozpočtové rámce na národnostné účely celkovo poklesnúť skoro o tretinu v porovnaní s rozpočtom práve prebiehajúceho roku. A to napriek tomu, že už ani v tomto roku – už tretí rok – neboli prijaté

návrhy národnostného výboru na zvýšenie rozpočtových položiek na podporu fungovania celoštátnych národnostných samospráv a ich inštitúcií. V záujme pokroku v tejto oblasti národnostný výbor na základe požiadaviek jednotlivých celoštátnych národnostných samospráv vypracoval svoj modifikačný návrh, o ktorom teraz ideme rokovať s predstaviteľmi rôznych rezortov, a napokon to hodláme aj predložiť na niektorom nasledujúcom plenárnom zasadnutí. Dúfam, že aj napriek hospodárskym ťažkostiam aspoň tie základné a oprávnené, či právnymi predpismi podložené požiadavky sa nám podarí presadiť.

Posledné dni sme svedkami postupného uvoľňovania ochranných opatrení v chode spoločnosti, a aj pracovísk. Už vidíme, že – zrejme pod tlakom verejnosti, a predovšetkým rodín s deťmi – predsa len bude možné organizovať letné tábory pre deti. Nebude to ľahké, veď ústredné štátne podpory na tohtoročné letné národnostné tábory boli zrušené. Ťažko sa nájdú peniaze aj v rozpočte našich škôl, a preto naozaj neviem, ako to zvládnu učitelia, či vedenie škôl. Žiaľ, aj my im môžeme len držať palce, inú možnosť teraz nemáme.

Súčasťou uvoľňovania ochranných opatrení bude, že v júni sa znova vrátim k režimu organizovania stránkových hodín. Takže v piatok, 12. júna budem v Békešskej Čabe, v Dome slovenskej kultúry, a kto má záujem o stretnutie so mnou, môže prísť medzi 11.00 a 15.00 hod. do mojej tamojšej kancelárie. Cez letné mesiace, v júli a v auguste stránkové dni nebudú. Dúfam, že od septembra znovu každý mesiac sa budem môcť stretnúť s predstaviteľmi slovenských samospráv a spoločenských organizácií, či inštitúcií, pravidelne tak v Budapešti, ako aj na Čabe.

Maďarsko si 4. júna pripomenulo deň podpísania mierovej zmluvy po prvej svetovej vojne. V parlamente bolo spomienkové

zasadnutie, kde za účasti prezidenta poslanci prijali deklaráciu k 100. výročiu tohto dokumentu. My, Slováci v Maďarsku, by sme si tiež mali pripomenúť akt, ktorý nám naozaj určil vývoj našej komunity na uplynulých sto rokov. O dôsledkoch mierovej zmluvy som napísal svoje myšlienky najprv do tohtoročného Nášho kalendára, potom môj príspevok vyšiel skrátené aj v Ľudových novinách. Verím, že ak ste to čítali, vyvolal tento článok vo väčšine z vás súhlas. Ak to tak nie je, napíšte mi, prosím, svoje stanovisko na domovskej stránke luno.hu alebo oslovma.hu, kde si tiež môžete prečítať tento materiál.

7. júna 2020

O odhlasovaní modifikácie národnostného zákona

Parlament schválil novelu národnostného zákona. O prípravnom procese som už viackrát písal, avšak teraz, keď táto modifikácia zákona, ktorá z pohľadu nás, národností v Maďarsku, má obrovský význam, bola napokon prijatá, chcem sa o nej zmieniť trochu podrobnejšie.

Zákon o právach národností z roku 2011 obsahuje 163 paragrafov. Terajšia novela sa týka takmer tretiny zákona, kde na základe doterajších skúseností či iniciatívy národnostných samospráv sme museli urobiť dosť podstatné zmeny v záujme zlepšenia právneho pozadia národnostnej oblasti.

Drvivá väčšina zmien sa týka fungovania a práv národnostných samospráv. Menej, avšak tiež dôležitých zmien sme prijali v oblasti národnostného školstva a len zlomok modifikácií sa týka oblasti kultúry. Ale poďme rad-radom, pričom by som spomenul len tie najdôležitejšie zmeny.

Viacero bodov spresňuje niektoré už aj doteraz existujúce, avšak nie celkom jednoznačné nariadenia zákona. Takto určia povinný obsah organizačného a pracovného poriadku národnostnej

samosprávy, vysvetlia presne pojem verejného zasadnutia, ako aj postup, aby sa národnostný zbor mohol obrátiť na súd v prípade nesplnenia zákonných povinností obecnej samosprávy. Taktiež sa rozšíri aj povinný obsah zmluvy medzi obecnou a národnostnou samosprávou, čím – dúfam – uľahčí život predstaviteľom miestnych národnostných samospráv aj v období medzi dvoma zasadnutiami.

V zmysle novely v prípade prevzatia školského zariadenia národnostnou samosprávou má tá dostať do vlastníctva aj budovy a infraštruktúru, potrebné na chod danej školy. Oproti doterajšiemu právu spravovania majetku to znamená jednoznačný krok dopredu.

Celoštátne samosprávy zasa na základe novej úpravy po dohode s kompetentným ministrom môžu zakladať a spravovať aj zariadenia sociálnej starostlivosti. Aj keď zákon obsahoval akýsi zárodok tohto práva už aj doteraz, ale nehovoril o zakladaní a

spravovaní, len o prevzatí. Novela spresňuje aj možnosť celoštátneho zboru vybrať si radcu pre niektoré osobitné úlohy a aj mieru jeho odmeňovania. A čo bude asi aktuálne po budúcoročnom sčítaní obyvateľstva, celoštátna národnostná samospráva sa bude musieť vyjadriť pri vypísaní národnostných volieb v prípade obcí a miest, kde doteraz nikdy neexistovala samospráva danej národnosti, či je opodstatnené založiť si tam zvolený orgán na zastupovanie práv danej národnostnej komunity.

Zo zmien týkajúcich sa školstva by som vyzdvihol zavedenie možnosti novej formy predškolskej národnostnej výchovy o takzvanú doplnkovú národnostnú výchovu v obciach, kde počet národnostných detí nedosahuje výšku potrebnú pre vznik osobitnej skupiny v škôlke, ako aj to, že programy takzvanej základnej umeleckej školy v našich školách môžu byť konečne uznané za národnostný program.

V kultúre sme previedli zmeny v zaradení pracovníkov kultúrnych inštitúcií prijaté prednedávnom osobitným zákonom, ktorý nariaďuje, aby títo pracovníci namiesto postavenia štátnych zamestnancov patrili pod Zákonník práce.

Teraz som zistil, že už ani hlavné body novely národnostného zákona sa nezmestia do priestoru, ktorý mám k dispozícii. To však len potvrdzuje, že táto zmena bola naozaj obširna.

21. júna 2020